

# ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

## ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

*Πρωθυπουργού και  
Προέδρου του ΠΑΣΟΚ*

Ερωτούν  
οι δημοσιογράφοι:

*Νίκος Χατζηνικολάου*

*Μανώλης Καψής*

*Γιάννης Πρετεντέρης*

# ΠΑΣΟΚ

## ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ

### ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ

#### ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ - ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

### ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

#### ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥΣ

#### ΝΙΚΟ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ - ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΨΗ ΚΑΙ

#### ΓΙΑΝΝΗ ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗ

ΔΕΥΤΕΡΑ 16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1996

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Καλησπέρα σας κυρίες και κύριοι. Η ΕΤ έχει την καλοσύνη να φιλοξενεί απόψε τρεις δημοσιογράφους από τρεις τηλεοπτικούς σταθμούς και από άλλες παράλληλες ασχολίες στο χώρο του Τύπου οι οποίοι θα ανακρίνουν τον Πρωθυπουργό της χώρας, τον Πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, τον κ.Κώστα Σημίτη.

Να σας καλησπερίσουμε όλοι. Την καλησπέρα του Μανώλη Καψή, του Γιάννη Πρετεντέρη, να καλησπερίσουμε και οι τρεις μας τον Πρωθυπουργό τον κ.Κώστα Σημίτη, που είναι απέναντί μας.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Αν και η έκφραση να με "ανακρίνουν" δεν μου αρέσει, πρέπει να πω, γιατί έχω ζησει πολλές ανακρίσεις και δεν θέλω άλλες ανακρίσεις.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Σε εισαγωγικά και με χαμόγελο η "ανάκριση".

Ο Μανώλης Καψής θα δώσει την έναρξη με την πρώτη ερώτηση.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Καλησπέρα κύριε Πρόεδρε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Καλησπέρα κ.Καψή.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Θα θέλαμε να γυρίσουμε πίσω στην τηλεοπτική αναμέτρηση της Παρασκευής. Η τηλεθέαση ήταν ιδιαίτερα υψηλή. Δεν ξέρω ποιός είναι ο δικός σας απολογισμός, ενδεχομένως θα μας τον πείτε, πώς βαθμολογήσατε εσείς ο ίδιος τον εαυτό σας, εάν τον ξαναείδατε στο video. Αλλά πάντως οι απόψεις είναι μοιρασμένες.

Υπάρχει η αίσθηση στην κοινή γνώμη, ότι ήταν τόσο αυστηρές οι ρυθμίσεις που τελικά δεν έγινε διάλογος και οι αυστηρές ρυθμίσεις ήταν μάλλον μια επιλογή του δικού σας επιτελείου. Δείξατε δηλαδή να

φοβάστε τον αυθόρμητο, τον εκρηκτικό, τον χειμαρώδη Μιλτιάδη Εβερτ και προτιμήσατε έναν διάλογο διά αντιπροσώπου.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Καθόλου. Το θέμα είναι, θα κάναμε έναν διάλογο ποιότητας, θα κάναμε έναν διάλογο ουσίας, θα κάναμε έναν διάλογο που θα αναδεικνύαμε προβλήματα; Έναν διάλογο στον οποίο θα προτείναμε λύσεις, ή θα κάνουμε έναν διάλογο αντιδικιών, προσωπικών αντιπαραθέσεων;

Ο κ.Εβερτ, ήδη, κατά την διάρκεια αυτής της συζήτησης, προσπάθησε να ξεφύγει από τους κανόνες. Δεν του πήγαιναν οι κανόνες και να μιλήσει απευθείας με εμένα ρωτώντας με για το ένα, ή για το άλλο με τον τρόπο με τον οποίο ήθελε και παρουσιάζοντας τα πράγματα, όπως αυτός ήθελε.

Πιστεύω ότι θα πρέπει να αποφύγουμε στην Ελλάδα να δώσουμε βάρος σε προσωπικές αναμετρήσεις και αντιδικίες. Να δώσουμε βάρος σε ένα διαγωνισμό θράσους, σε ένα διαγωνισμό τσαμπουκά, σε ένα διαγωνισμό, όπου ο ένας βγαίνει και ισχυρίζεται, ότι θα ισοπεδώσει τον άλλον.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Είναι λίγο υποτιμητικό για τον Πρόεδρο της Ν.Δ. αυτό.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν ξέρω εάν είναι υποτιμητικό, αλλά και εσείς θα διαπιστώσατε, ότι πριν να γίνει αυτή η συζήτηση, είχε χτιστεί αυτή η αναμέτρηση σαν το μεγάλο γεγονός της προεκλογικής περιόδου.

Το γεγονός εκείνο, το οποίο θα έκρινε όλη την περίοδο, όλη τη μάχη και θα οδηγούσε στην ήττα του ΠΑΣΟΚ. Δεν υπήρξε ήττα του ΠΑΣΟΚ. Κάθε άλλο μάλιστα. Υπήρξε σαφέστατα μια συζήτηση από την οποία προέκυψε, ότι το ΠΑΣΟΚ έχει θέσεις, έχει απόψεις, ότι το ΠΑΣΟΚ μπορεί να οδηγήσει την ελληνική κοινωνία σε ορισμένες κατευθύνσεις και ότι αντίθετα η Ν.Δ. περιορίζεται σε ένα άθροισμα μέτρων και ωραίων λόγων.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Κύριε Πρόεδρε, αυτή είναι μία επίκριση που δέχτηκε αυτή η τηλεοπτική αναμέτρηση, δηλαδή το πολύ σφικτό τελετουργικό, εάν μου επιτραπεί η έκφραση. Δεν θα επανέλθω σ' αυτό όμως.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ναι, αλλά το τελετουργικό -θέλω να το πω κι αυτό- δεν ήταν κάτι που εμπνευστήκαμε εμείς. Όλες οι συζητήσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά την προεκλογική περίοδο γίνονται κατά το τελετουργικό αυτό.

Επίσης και οι συζητήσεις στις ευρωπαϊκές χώρες κατά κανόνα γίνονται κατά το τελετουργικό αυτό.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Υπάρχει όμως και η δυνατότητα σχολιασμού της απάντησης του αντιπάλου συνήθως.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Δεν ήθελα να πω αυτό. Δεν με αφήνετε να κάνω την ερώτησή μου.



Εγώ αυτό που ήθελα να ρωτήσω είναι το εξής: Η δεύτερη επίκριση που είναι και πιο πολιτική τελικά, διότι πώς γίνονται οι ερωτήσεις, ή δεν γίνονται, είναι ένα θέμα.

Είναι πώς τελικώς αυτή όλη η εκλογική αναμέτρηση συμπυκνώθηκε σε μια αναμέτρηση Σημίτη - Εβερτ και ευλόγως ενδεχομένως κάποια μικρότερα κόμματα λένε, ότι υπάρχει νόθευση της δημοκρατίας, από τη στιγμή που και εμείς δεν είμασταν εκεί να υποστηρίξουμε τις θέσεις και τις απόψεις μας.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μα, κάθε κόμμα μπορεί να υποστηρίξει στα δεκάλεπτα στα οποία έχει, ή στις συζητήσεις οι οποίες οργανώνονται από τα Μαζικά Μέσα Ενημέρωσης τις απόψεις του, τις θέσεις του. Δεν υπήρχε κανένας λόγος να συζητήσω με όλα τα κόμματα ανεξαιρέτα. Γιατί πρέπει να συζητήσω με όλα τα κόμματα ανεξαιρέτα;

Εγώ παρουσιάζω τις θέσεις μου και επειδή η Ν.Δ. είναι ο κύριος αντίπαλος έκανα και τη συζήτηση με τον κ.Εβερτ. Πιστεύω ότι αυτό φτάνει και εκείνο το οποίο έχει σημασία είναι οι πολίτες να κρίνουν με βάση την εντύπωση που έχουν από το σύνολο των παρουσιάσεων, ποιά θα είναι η επιλογή η οποία θα βοηθήσει τον τόπο να προχωρήσει.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ο κ.Εβερτ -εάν δεν με απατάει η μνήμη μου- τις τελευταίες μέρες ζήτησε και δεύτερη αναμέτρηση.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ζήτησε και δεύτερη, γιατί αφού παρουσίασε την πρώτη αναμέτρηση ως την καθοριστική και αποφασιστική αναμέτρηση και δεν του βγήκε, θέλει τώρα δεύτερη αναμέτρηση. Και εάν η δεύτερη αναμέτρηση δεν του έβγαине, δεν θα γίνει βέβαια, θα ζητούσε και τρίτη αναμέτρηση. Δεν είμαι διατεθειμένος και το ΠΑΣΟΚ δεν είναι διατεθειμένο να αποτελέσει το σσσίβιο του κ.Εβερτ για να επικρατήσει ο κ.Εβερτ. Ο κ.Εβερτ είχε την ευκαιρία και την έχασε.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Θα αλλάξω θέμα. Θα φύγω από το debate κατ' αρχήν γιατί θεωρώ ότι δεν υπήρξε debate. Θεωρώ ότι έγιναν παράλληλοι μονόλογοι των δυο αρχηγών. Δεν κάνατε διάλογο με τον κ.Εβερτ και επομένως μένει σε μια επόμενη εκλογική αναμέτρηση να σας δούμε να κάνετε διάλογο.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Αφού όμως κ.Χατζηνικολάου, πρέπει να το τονίσω αυτό, μάθουν ορισμένοι και ο κ.Εβερτ, να μην επικεντρώνεται σε προσωπικά σχόλια, προσωπικές επιθέσεις και προσωπικές αντιπαραθέσεις. Είναι πολύ σημαντικό.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Πρέπει να πω όμως, ότι ακολουθήσατε σε αυτή τη μάχη. Και μάλιστα χθες μας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση το γεγονός, ότι υιοθετήσατε ένα σύνθημα που ακούστηκε από κάτω από την πλατεία και



χαρακτηρίσατε τον αρχηγό της Ν.Δ. "χοντρό".

Ή ας πούμε, ότι πριν από λίγες μέρες, τον είπατε ΕΚΟΦίτη, ή λίγο πριν ότι πήρατε από την πλατεία το σύνθημα "ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει δεξιά".

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Να σας απαντήσω. Πρώτο, αυτό το χθεσινό ήταν χιούμορ σε μια παρέμβαση την οποία έκαναν οι θεατές οι ακροατές. Λίγο χιούμορ, πιστεύω, ότι επιτρέπεται.

Εκείνο το οποίο έχει σημασία και δεν βλέπω να στέκεστε, όπως δεν βλέπω να στέκονται οι σχολιαστές, είναι ποιός κάνει αυτή τη στιγμή μαύρη προπαγάνδα; Η Ν.Δ. κάνει μαύρη προπαγάνδα.

Η Ν.Δ. έχει επικεντρώσει όλη της την εκστρατεία πάνω στο πρόσωπό μου, πάνω στην προσπάθεια να με παρουσιάσει κατά τον δικό της τρόπο, κατά ένα τρόπο που τον θεωρώ εξαιρετικά δυσφημιστικό.

Η Ν.Δ. παρουσιάζει εμένα περισσότερο απ' ότι παρουσιάζει τα άλλα δικά της στελέχη. Και ο τόνος αυτής της προεκλογικής καμπάνιας, είναι ένας τόνος ο οποίος παραπλανά, διότι δεν δίνονται επιχειρήματα γύρω από τα θέματα τα οποία απασχολούν τον κόσμο, απασχολούν τον τόπο. Δημιουργείται η εντύπωση, ότι το κύριο πρόβλημα είναι το πρόσωπό μου.

Το κύριο πρόβλημα δεν είναι το πρόσωπό μου. Το κύριο πρόβλημα δεν είναι το πρόσωπο γενικά. Το κύριο πρόβλημα είναι πάντα οι πολιτικές, οι κατευθύνσεις, τι θέλουμε να κάνουμε και πάνω σε αυτό θα έπρεπε να επικεντρωθεί η συζήτηση. Η πολιτική πρέπει να έχει ποιότητα και αυτή τη στιγμή η πολιτική, όπως την ασκεί η Ν.Δ. δεν έχει ποιότητα.

Είπατε και για τον ΕΚΟΦίτη και εκεί απάντησα σε ένα σχόλιο του κόσμου που δεν αφορούσε τον κ.Εβερτ. Δεν μίλησα για τον κ.Εβερτ. Αλλά θέλω να πω, ότι εμείς πρέπει να έχουμε μνήμη. Δεν σημαίνει ότι το να εφαρμόζουμε άλλες πρακτικές στην πολιτική ζωή, ότι ξεχνάμε αυτό το οποίο συνέβη στο παρελθόν και στο παρελθόν είναι αναμφισβήτητο, ότι από την πλευρά της συντηρητικής παράταξης υπήρχε και μερικά υπάρχει, μια νοοτροπία αυταρχικότητας, μια νοοτροπία επιθετικότητας.

Αυτό που στη γλώσσα της καθημερινής ομιλίας λέγεται ένας τσαμπουκάς, η άποψη ότι μπορούμε να πιέσουμε τον άλλον και να τον αναγκάσουμε να κάνει τη συμπεριφορά που εμείς θέλουμε. Αυτή η άποψη, πιστεύω εγώ, δεν συμβιβάζεται με μια δημοκρατική νοοτροπία.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Για ποιά περίοδο μιλάτε;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μιλάω για όλη την περίοδο η οποία αρχίζει από το τέλος του

πολέμου μέχρι και πρόσφατα.

Το 1982, έχω εδώ το περίφημο γράμμα του κ.Εβερτ προς τους πρασινοφρουρούς. Το 1982 ο κ.Εβερτ απηύθυνε ένα ανοιχτό γράμμα σε πρασινοφρουρό. Σ' αυτό το γράμμα λέει:

"Κομισάριοι, πρασινοφρουροί και πρασινορουφιάνοι, θα αμειφθείτε σύμφωνα με τα σημερινά σας έργα. Δεν θα μείνει ούτε ένας από εσάς σε δημόσια θέση, ή σε τομέα που να ελέγχεται από το κράτος. Και δεν θα έχετε το δικαίωμα ούτε να διαμαρτύρεστε, ούτε να δυσανασχετείτε".

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Το '82 όμως κ.Πρόεδρε. Έχουν περάσει 14 χρόνια.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ναι, αλλά δεν είναι ύφος αυτό.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Θέλω να πω, ότι υποτίθεται ότι ολοκληρώθηκε η δημοκρατία από τότε. Φύγανε οι ιστορικές ηγεσίες των κομμάτων, μιλήσαμε για νέα εποχή.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Επесαν τα τείχη.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ο κ.Εβερτ όμως μπορεί να έχει αυτή τη νοοτροπία ακόμη και η μαύρη προπαγάνδα την οποία ασκεί η Ν.Δ. δείχνει, ότι δεν αφίσταται πολύ αυτής της νοοτροπίας.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Εσείς κατηγορείστε πάντως τώρα με αυτές τις επικλήσεις και να θυμηθούμε ότι ήταν η πρώτη απάντηση που δώσατε, που παραδόξως δεν θύμιζε Σημίτη αυτή η απάντηση που δώσατε, όπου θυμήσατε τους ΕΚΟΦίτες, τους Ρέιντζερς. Μας γυρίσατε πολύ πίσω, πολλά χρόνια πίσω.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Προχθές διάβασα στην εφημερίδα, στην "ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ" συγκεκριμένα, ότι ένας υποψήφιος βουλευτής της Ν.Δ. ήταν στον Πόρο και επειδή τον δυσaráστησε κάποια κίνηση την οποία έκανε κάποιος που ήταν στο ίδιο κέντρο, επενέβησαν αυτοί που ήταν μαζί του, του πήραν μια φωτογραφική μηχανή, τον έσπρωξαν κλπ. Είναι μια νοοτροπία αυτή.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Μικροεπεισόδια της προεκλογικής καμπάνιας.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν είναι μόνο μικροεπεισόδια. Αυτά προδίδουν μια νοοτροπία.

Εγώ πάντως θέλω να πω, επειδή έχω φάει ξύλο στο παρελθόν, αυτή η συμπεριφορά με ενοχλεί ιδιαίτερα.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Δίνετε ώρες-ώρες την εντύπωση, ότι επιστρέφουμε στις διαχωριστικές γραμμές του σκότους και του φωτός, της πώλωσης.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Καθόλου, καθόλου. Αυτή είναι μια άποψη την οποία δεν δέχομαι με τίποτα. Δεν υπάρχει κανένας ο οποίος μπορεί να μου πει, ότι εγώ έχω μια συμπεριφορά σε οποιαδήποτε δημόσια λειτουργία μου, ή ιδιωτική λειτουργία μου, η οποία διακρίνει πολίτες, αλλά δεν δέχομαι και από τους



άλλους να διακρίνουν πολίτες και δεν δέχομαι με κανέναν τρόπο, να θεωρούν κάποιοι, ότι είναι πιο δυνατοί από τους άλλους και γι' αυτό να τους επιβάλλουν αυτό που θέλουν.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Κύριε Πρόεδρε, ενδεχομένως να φύγουμε λίγο απ' αυτή την αντιπαράθεση και να πάμε σε ένα θέμα που επίσης ξεσήκωσε πολύ ιστορία μετά την τηλεοπτική αναμέτρηση την προχθεσινή.

Είπατε ερωτώμενος από συνάδελφο δημοσιογράφο για τη νύχτα της Ιμια, ότι δώσατε εντολές και δεν εξετέλεσαν τις εντολές σας. Την επομένη βγαίνει ο Υπουργός Αμύνης, ο κ.Αρσένης και λέει, ότι οι ένοπλες δυνάμεις έκαναν στο ακέραιο το καθήκον τους.

Και ευλόγως έρχεται τώρα μια μερίδα του Τύπου, αλλά και η αντιπολίτευση, οι οποίοι σας λένε: Κύριε Σημίτη, δώσατε εντολή και δεν έκαναν τον καθήκον τους, ή ισχύει αυτό που λέει ο Αρσένης, ότι έκαναν τον καθήκον τους; Και εάν δεν έκαναν το καθήκον τους, γιατί δεν τους αποπέμψατε; Τι συνέβη τέλος πάντων; Γιατί ανακυκλώνετε συνεχώς αυτό το πράγμα; Ποιός λέει αλήθεια;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Το θέμα της Ιμια έκλεισε με τις κρίσεις της ηγεσίας των ενόπλων δυνάμεων από το ΚΥΣΕΑ και τη σχετική απόφαση του ΚΥΣΕΑ.

Στο θέμα αυτό δεν πρόκειται να επανέλθω, γιατί πιστεύω, ότι η συζήτηση γύρω από τα θέματα των ενόπλων δυνάμεων αυτή την περίοδο είναι μια συζήτηση η οποία είναι αρνητική και για τις ένοπλες δυνάμεις και για τη χώρα.

Οι ένοπλες δυνάμεις δεν πρέπει να είναι αντικείμενο κομματικής εκμετάλλευσης.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Πάντως εσείς το ανοίξατε το θέμα προχθές λέγοντας "δεν εξετέλεσαν τις εντολές μου".

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν άνοιξε καθόλου το θέμα στην κατεύθυνση της εκμετάλλευσης για εκλογικούς στόχους. Εγώ ανέφερα ορισμένα γεγονότα και αναφέρω και τώρα και ανέφερα και προηγουμένως, ότι το θέμα αυτό έχει εκτιμηθεί. Η πορεία της εξέλιξης εκτιμήθηκε, οι συνέπειες εξετάστηκαν, συζητήσεις έγιναν και έκλεισε με τις κρίσεις της ηγεσίας των ενόπλων δυνάμεων από το ΚΥΣΕΑ και σχετική απόφαση του ΚΥΣΕΑ. Δεν πρόκειται να επανέλθω.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Κύριε Πρόεδρε, ο κ.Αρσένης ήταν ενήμερος; Είχατε ενημερωθεί για την δήλωση Αρσένη την προχθεσινή;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ο κ.Αρσένης βεβαίως ήταν ενήμερος. Συζήτησα - προτού κάνει τη δήλωση ο κ.Αρσένης - μαζί του και συμφωνήσαμε γι' αυτή την δήλωση.



Η δήλωση αυτή είναι μια δήλωση η οποία εκφράζει την κυβέρνηση. Θέλω με την ευκαιρία αυτή να επαναλάβω, ότι η κυβέρνηση έχει εμπιστοσύνη στις ένοπλες δυνάμεις. Οτι οι ένοπλες δυνάμεις έχουν υψηλό ηθικό, ότι οι ένοπλες δυνάμεις είναι αξιόμαχες, ότι οι ένοπλες δυνάμεις μπορούν να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε επιβουλή.

Οι ένοπλες δυνάμεις πρέπει να μείνουν έξω από τον εκλογικό αγώνα. Γι' αυτό δεν προτίθεται να μπω σε καμία συζήτηση σχετική.

**N.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αυτό είναι διόρθωση. Και είναι διόρθωση, διότι στη συζήτηση με τον κ.Εβερτ, στους παράλληλους μονολόγους θα έλεγα καλύτερα, είχατε πει ότι: "Έδωσα εντολή στο ΓΕΕΘΑ να προλάβει τέτοια περίπτωση και δεν εξετέλεσαν τις εντολές τις οποίες είχα δώσει".

Δεν απαντάτε σε ερωτήματα που είναι εύλογα. Δεν ζητούμε να μας αποκαλύψετε κρατικά μυστικά, ή μυστικά των Ενόπλων Δυνάμεων. Ζητούμε να μας πείτε πώς γίνεται από τη μια μεριά εσείς να λέτε ότι οι εντολές σας δεν εκτελέστηκαν, και ο Υπουργός Αμύνης να λέει ότι οι Ενοπλες δυνάμεις επιτέλεσαν στο ακέραιο το καθήκον τους και κανείς να μην έχει τιμωρηθεί. Πώς δύναται δηλαδή ο κ.Λυμπέρης ν' αποστρατεύεται εν πλήρη δόξη και τιμή, όταν εσείς λέτε ότι δεν εκτέλεσε τις οδηγίες σας.

**K.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Απάντησα, έγιναν κρίσεις της ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων, κατά τις κρίσεις αυτές πάρθηκαν ορισμένες αποφάσεις, είναι γνωστές, ο κ.Λυμπέρης αποστρατεύτηκε και το θέμα έκλεισε.

**N.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Κύριε Πρόεδρε, μιλάμε για κατάληψη Ελληνικού εδάφους και υποστολή της σημαίας.

**K.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Από εκεί και πέρα δεν νομίζω ότι είναι σωστό αυτή την στιγμή να συζητιέται αυτό το θέμα, διότι το θέμα αυτό δεν προσφέρει. Δεν προσφέρει ούτε στο να κατανοήσουμε καλύτερα τα προβλήματα, ούτε στο να υπάρξει μια ενίσχυση του ηθικού των Ενόπλων Δυνάμεων.

**M.ΚΑΥΗΣ:** Εμείς θα επιμείνουμε πάντως κ.Πρόεδρε.

**N.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αν μου επιτρέπεις Μανώλη να διαβάσω ένα απόσπασμα από την συζήτηση που είχαν ο κ.Σημίτης με τον κ.Εβερτ. Λέει εδώ ο κ.Σημίτης βεβαίως τον ρωτούν πώς θα χειριζόταν την κρίση αν αυτό επανερχόταν στο προσκήνιο. Και λέει "πάλι έτσι θα χειριζόμασταν την κρίση ώστε να μην υπάρξει πολεμική εμπλοκή." Και σημειώνεται, "βεβαίως θα παίρναμε και όλα τα απαραίτητα εκείνα τα μέτρα ώστε να μην υπάρξει απόβαση των Τουρκικών δυνάμεων στο νησί."

Επομένως παραδέχεσθε εδώ κ.Πρόεδρε, ότι δεν ελήφθησαν αυτά τα μέτρα εκείνη την νύχτα. Το ερώτημα είναι ποιά είναι αυτά μέτρα που σε επόμενη κρίση θα παίρνατε;

**K.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Κύριε Χατζηνικολάου να βάλουμε όμως το θέμα σε ένα γενικότερο

πλαίσιο. Το γενικότερο πλαίσιο είναι: η εξέλιξη αυτή στα Ιμια ήταν εις βάρος της Ελλάδος ή το αποτέλεσμα του όλου επεισοδίου τελικά ήταν σε όφελος της Ελλάδος;

Θα μπορούσα να το διατυπώσω διαφορετικά, εάν το επεισόδιο αυτό οδήγησε σε μια χειροτέρευση της θέσης της Ελλάδος ή οδήγησε στην διατήρηση των κεκτημένων, των δικαιωμάτων της χώρας και οδήγησε σε μία εξέλιξη, η οποία δημιουργεί προβλήματα στην Τουρκία.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Είναι γκριζα ζώνη κ.Πρόεδρε;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Όχι, δεν είναι γκριζα.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Μπορούμε να βάλουμε σημαία να πάμε στρατό στα Ιμια;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν υπάρχουν γκριζες ζώνες στο Αιγαίο και όσον αφορά το ερώτημα κ.Χατζηνικολάου που είπατε, αν μπορούμε να βάλουμε στρατό στα Ιμια, επειδή και ο κ.Εβερτ έθεσε αυτό το ερώτημα θα σας απαντήσω ως εξής. Υπάρχουν αυτή την στιγμή εκατοντάδες βραχονησίδες στο Αιγαίο. Στις βραχονησίδες αυτές ή στα νησιά αυτά τα ακατοίκητα ποτέ δεν πήγε ο στρατός, δεν υπήρχε στρατός, ούτε στα Ιμια υπήρχε άλλοτε στρατός. Εάν πάει στρατός τώρα όπως το ζητά ο κ.Εβερτ δεν θα είναι η έννοια αυτής της παρουσίας. Η έννοια αυτής της παρουσίας θα είναι ότι υπάρχει κάποια αμφιβολία ότι η Ελλάδα θέλει να δείξει με την παρουσία του στρατού ότι έχει το κυριαρχικό της δικαίωμα.

Η για να κάνω μία μεταφορά είναι σαν να έχετε ένα γάμο ή μια συμβατική σχέση και να κάνετε συνεχώς αγωγές ότι είναι έγκυρος ο γάμος, έγκυρη η συμβατική σχέση. Αυτό δημιουργεί δικαίως την απορία, μα γιατί το κάνει αυτό; Αμφιβάλλει για να το κάνει αυτό.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Μα διότι το νησί κατελήφθη από τούρκους και κατέβηκε η ελληνική σημαία κ.Πρόεδρε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν υπάρχει τίποτε, το οποίο οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν ισχύουν τα όσα ίσχυαν μέχρι την νύχτα εκείνη για τα Ιμια. Η κατάσταση η οποία υπήρχε μέχρι την νύχτα εκείνη, είναι η κατάσταση, η οποία επικρατεί σήμερα. Τα Ιμια είναι ένα ελληνικό νησί, η χρήση η οποία γίνεται στα Ιμια, είναι η ίδια χρήση η οποία γινόταν 10ετίες τώρα. Και το να θέλουμε να δημιουργήσουμε ένα πρόβλημα με το να λέμε θα πάει ο στρατός, δεν θα πάει ο στρατός, θα πάνε τα ελικόπτερα, θα πάνε οι δημοσιογράφοι κλπ. είναι αρνητικό για την δικιά μας θέση.

Εκείνο το οποίο πρέπει να επιδιώξουμε, είναι να επιδιώξουμε να έχουμε μία πολιτική, η οποία δεν δημιουργεί αμφιβολίες, δεν δημιουργεί αμφισβητήσεις. Εμείς έχουμε πει, η Τουρκία να πάει στο Διεθνές Δικαστήριο. Η Τουρκία έχει υποχρέωση αν έχει οποιαδήποτε αξίωση



ν' απευθυνθεί στο Διεθνές Δικαστήριο για τα Ιμια, για τις βραχονησίδες ή για ο,τιδήποτε, εμείς έχουμε και ασκούμε κυριαρχικά δικαιώματα πάνω σε όλα αυτά τα νησιά.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Εγώ μεταφράζω αυτή την θέση της Ελληνικής Κυβέρνησης δικά μας είναι τα νησιά, αλλά δεν το φωνάζουμε για να μην προκαλέσουμε τους Τούρκους.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Με συγχωρείτε, το φωνάζαμε πριν 10 χρόνια, πριν 15 χρόνια;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Κύριε Πρόεδρε, την παραμονή της κρίσης κάνατε δήλωση στη Βουλή ότι η σημαία δεν θα υποσταλεί.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Και εγώ θα ήθελα να ρωτήσω σ' αυτό κ.Πρόεδρε, όταν λέτε ότι εγώ δεν θα άλλαζα τίποτα απ' ό,τι έγινε στην κρίση στα Ιμια καλώς ή κακώς. Ο Ελληνικός λαός υπέστη αυτή την ιστορία σαν ένα ψυχολογικό τραύμα, αν θέλετε αδίκως. Αδίκως ενδεχομένως.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μα δεν είναι αδίκως κ.Πρετεντέρη. Λέω δικαίως.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Εντάξει δικαίως και λέτε δεν θ' άλλαζα τίποτα. Δεν υπήρξαν σφάλματα χειρισμών, δεν υπήρξαν δηλώσεις που θα μπορούσαν να μην είχαν γίνει ώστε ν' αναιρεθούν την επομένη; Δεν ήταν λίγο βαρύ αυτό το "ευχαριστώ" στους Αμερικανούς;

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Να προσθέσω και κάτι Γιάννη Πρετεντέρη; Ουδείς ανέλαβε την πολιτική ευθύνη αυτής της ιστορίας κ.Πρωθυπουργέ. Την στρατιωτική ευθύνη ενδεχομένως σύμφωνα με την αντίληψη του Υπουργικού Συμβουλίου την έχει ο κ.Λυμπερης. Την πολιτική ευθύνη ποιός την ανέλαβε;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Η Κυβέρνηση δεν ανέλαβε την πολιτική ευθύνη του χειρισμού του θέματος; Η Κυβέρνηση δεν παρουσιάστηκε στην Βουλή; Η Κυβέρνηση δεν πήρε μετά το επεισόδιο ψήφο εμπιστοσύνης; Τι άλλο θέλετε από την ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής προς την Κυβέρνηση;

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Θα μπορούσα να σας πω ότι μετά από κατάληψη Ελληνικού εδάφους περιμένουμε και παραιτήσεις.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μπορεί να το απαντήσετε αυτό, αλλά εγώ σας επαναλαμβάνω ότι ο χειρισμός όσον αφορά το όλο θέμα υπήρξε ένας χειρισμός, ο οποίος εξασφάλισε τα συμφέροντα της χώρας. Τι επεδίωκε η Τουρκία; Η Τουρκία επεδίωκε μια πολεμική σύρραξη και βεβαίως δεν πρέπει να έχει κανείς αυταπάτη, ότι κατά την πολεμική αυτή σύρραξη η υπεροχή της Ελλάδος θα οδηγούσε σε έναν πόλεμο 7 ημερών που θα φτάνανε τα Ελληνικά στρατεύεται στην Αγκυρα, θα οδηγούσε σε μια υπεροχή της Ελλάδας, αλλά θα οδηγούσε και σε τραπέζι διαπραγματεύσεων, θα οδηγούσε σε διαπραγματεύσεις μετά



από αποφάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών κλπ. και εμείς εκείνο το οποίο έπρεπε ν' αποφύγουμε, ήταν το διάλογο με την Τουρκία για τα κυριαρχικά μας δικαιώματα, για το καθεστώς του Αιγαίου, για την εφαρμογή ή όχι των διεθνών συνθηκών.

Αυτός ο διάλογος δεν έγινε, αυτό που επεδίωκε η Τουρκία δεν έγινε και από εκεί και πέρα άρχισε μια διπλωματική εκστρατεία μεγάλης έκτασης, διπλωματική εκστρατεία, η οποία μετέβαλε την σχέση των Ευρωπαίων εταίρων, των Ηνωμένων Πολιτειών σε ορισμένο βαθμό, ο ένας μπορεί να πει πολύ, λίγο κλπ. ως προς την Τουρκία. Η Τουρκία αποτελεί για όλους αυτούς σε σχέση με την Ελλάδα ένα πρόβλημα, όλοι αυτοί ανεγνώρισαν ότι πρέπει να εφαρμόζονται οι διεθνείς συνθήκες, όλοι αυτοί ανεγνώρισαν ότι η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, είναι ένας τρόπος για να επιλύονται τα προβλήματα.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αυτό έγινε μετά τις ευχαριστίες σου.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Για τις ευχαριστίες είπα, απάντησα και θα σας απαντήσω για πολλοστή φορά και πάλι, πιστεύω ότι ο Έλληνας Πρωθυπουργός πρέπει να ευχαριστεί και να καταγγέλει όταν θεωρεί ότι το συμφέρον της χώρας το επιβάλλει. Κάποιοι προσπαθούν να παρουσιάσουν το ότι ευχαρίστησα εγώ, ως ένα γεγονός όμοιο με τα παλιά γνωστά γεγονότα όπου οι Ελληνικές κυβερνήσεις έδειχναν απέναντι στις Ηνωμένες Πολιτείες μία υποτέλεια, δεν είναι τίποτα τέτοιο.

Είναι μια κίνηση, επειδή οι Ηνωμένες Πολιτείες εκείνη την νύχτα βοήθησαν ακριβώς στην απεμπλοκή των δυνάμενων, είναι μια κίνηση για την διατήρηση και την ενίσχυση καλών σχέσεων, ήταν μια κίνηση για το συμφέρον της χώρας όπως και τώρα έγραψα ένα γράμμα στον κ.Κλίντον και διαμαρτυρήθηκα για την επέμβαση στο Ιράκ και αυτή είναι μια κίνηση προς το συμφέρον της χώρας. Δηλαδή και στη μια περίπτωση και στην άλλη και σε οποιαδήποτε περίπτωση θα κάνω πάντα εκείνη την κίνηση, την οποία επιβάλλει το συμφέρον της χώρας.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Κύριε Πρόεδρε, μια και μιλάμε τόση ώρα για το επί μέρους το Τουρκικό, θα ήθελα να το γενικεύσω αν μου επιτρέπετε η συζήτηση.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Να μην φύγουμε από το περιστατικό, διότι εγώ έθεσα και το ερώτημα της δήλωσης και δεν μου απήντησε ο κ.Πρόεδρος. Κάνατε την δήλωση την παραμονή της κρίσης ότι η σημαία δεν θα υποσταλεί, η σημαία θα μείνει είπατε και τώρα η Νέα Δημοκρατία το έχει βγάλει στα προεκλογικά σποτ της και λέει, "έκανε δήλωση ο Πρωθυπουργός και την επομένη υπεστάλη η σημαία".

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Η πολιτική είναι πάντα και μια στάθμιση, ποιο συμφέρον προτιμάς, ποιο συμφέρον επιδιώκεις, πρέπει να σταθμίσεις ανάμεσα σε

αυτό, το οποίο θεωρείς σοβαρότερο και σε εκείνο το οποίο θεωρείς όχι τόσο σημαντικό. Και εκείνη τη στιγμή το πιο σημαντικό, το πιο σοβαρό ήταν να μην υπάρξει πολεμική σύρραξη και εκείνο επιδιώξαμε και επειδή έφυγαν οι Ενοπλες δυνάμεις από το νησί, οι Ελληνικές Ενοπλες δυνάμεις πήραν και την σημαία μαζί, γιατί αν έμενε η σημασία, θα ήταν εκτετεθειμένη σε όσα είχαμε δει τις προηγούμενες ημέρες.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Κύριε Πρόεδρε 22 χρόνια τώρα το 1974 η Ελληνική πολιτεία προσπαθεί ν' αντιμετωπίσει το πρόβλημα "Τουρκία". Άλλοτε με διάλογο, άλλοτε με μη διάλογο, επί Κωνσταντίνου Καραμανλή και επί Ανδρέα Παπανδρέου, άλλοτε δεν συνομιλούμε και άλλοτε Νταβός. Υπό όλες τις συνθήκες και το πρόβλημα εξακολουθεί να υπάρχει.

Όταν ξεκίνησε η θητεία σας ως Πρωθυπουργός είχα την αίσθηση ότι προσπαθήσατε να δώσετε πριν ενδεχομένως στην Ιμια μία πίστωση χρόνου απέναντι στην Τουρκία. Σας προσγείωσε αυτή η κρίση των Ιμια; Είχαμε τότε αποδεχθεί την τελωνειακή ένωση με την Τουρκία, είχαμε άρει το βέτο για το στρατιωτικό πρωτόκολλο, είχαμε κάνει μια σειρά από χειρονομίες προ της δικής σας κυβερνήσεως και επί της δικής σας κυβερνήσεως.

Θεωρείται ότι ανταμειφθήκατε άσχημα από την πλευρά της Τουρκίας με αυτή την κρίση;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ενα λεπτό. Πρώτα να ξεκαθαρίσουμε ότι όταν έγινε το επεισόδιο στα Ιμια εγώ δεν είχα πάρει ακόμα ψήφο εμπιστοσύνης και αυτά τα γεγονότα τα οποία ανεφέρατε το βέτο, την συμφωνία στην τελωνειακή ένωση της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι γεγονότα, τα οποία χειρίστηκε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με προεδρία του Ανδρέα Παπανδρέου.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ασφαλώς. Αποδέχεσθε την συνέχεια υποθέτω.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ναι, βεβαίως αποδέχομαι την συνέχεια. Αλλά θέλω απλώς να το διευκρινήσω δεν ήταν γεγονότα, στα οποία εγώ είχα καθοριστική παρουσία. Δεν συμφωνώ με μία άποψη, η οποία θα έλεγε ότι αιφνιδιαστήκαμε, ή απογοητευθήκαμε απ' αυτή την εξέλιξη. Η τουρκική επιθετικότητα ήταν γνωστή, ήταν πρώτη φορά όμως που η τουρκική επιθετικότητα πήρε τέτοια μορφή και από τότε άρχισε βέβαια μία πιο συστηματική προβολή αιτημάτων και απαιτήσεων από πλευράς της Τουρκίας, μία πιο συστηματική προβολή όμως που έχει γεννήσει μετά από τις διπλωματικές ενέργειες, τις οποίες έχουμε πραγματοποιήσει και αντιδράσεις από τους άλλους Ευρωπαίους που συμμετέχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

Λέει η Νέα Δημοκρατία ότι αυτό οφείλεται στην υποχωρητικότητα μας. Αυτό είναι αστείο, διότι τότε με αυτή την συλλογιστική οι προηγούμενες ελληνικές κυβερνήσεις όταν η Τουρκία έθεσε



το θέμα της Υφαλοκρηπίδος, όπως το έθεσε και στην κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας μετά την μεταπολίτευση, αυτό θα οφειλόταν στην υποχωρητικότητα της τότε κυβέρνησης. Και ο Αττίλας 2 με αυτή την συλλογιστική, οφειλόταν στην υποχωρητικότητα της τότε κυβέρνησης. Δεν είναι έτσι.

Είναι μια πορεία στην εξέλιξη των πραγμάτων, η οποία οφείλεται στο ότι πιστεύω εγώ αυτή την στιγμή, όλο και πιο φανερά φαίνεται ότι θα πρέπει να υπάρξουν ορισμένες εξελίξεις σε όλο το Ευρωπαϊκό πλαίσιο και η Τουρκία θέλει για τις εξελίξεις αυτές και τις σχέσεις της με την Ευρωπαϊκή Ένωση να προετοιμαστεί, να προκαταλάβει.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Δηλαδή προβλέπεται ύφεση μετά τις 22 Σεπτεμβρίου στις σχέσεις σας με την Τουρκία; Γίνεται μία ύφεση, μία κάμψη της επιθετικότητας;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Όχι, όχι, καθόλου. Δεν είπα αυτό. Ίσως δεν έγινα κατανοητός. Εγώ είπα ότι η όλη τακτική της Τουρκίας αυτό το χρόνο είναι μια τακτική η οποία οφείλεται πιθανότατα στο γεγονός ότι προχωρούν οι Ευρωπαϊκές εξελίξεις και θέλει να προετοιμαστεί σε σχέση με τις εξελίξεις αυτές.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Μετά απ' αυτό το επεισόδιο που σίγουρα είχε πολύ μεγάλο κόστος για την Κυβέρνηση Σημίτη, η Νέα Δημοκρατία αρχίζει να σας παρουσιάζει σαν λιγότερο πατριώτη, μετά απ' αυτό το επεισόδιο. Σας θυμίζει και μας θυμίζει, τις αναφορές σας τις εθνικιστικές κορόνες εντός του ΠΑΣΟΚ, τις δηλώσεις σας για μείωση των αμυντικών δαπανών, τις δηλώσεις σας για την εθνική απομόνωση. Η Νέα Δημοκρατία μας θύμισε τελευταία ακόμα και τις απόψεις, που δεν θυμάμαι πότε τις έχετε διατυπώσει για την έπαρση της σημαίας.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Φεύγουμε από τα Ιμια τώρα και εγώ δεν έχω τελειώσει.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Θα ήθελα όμως ν' απαντήσω.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Ν' απαντήσετε βεβαίως, αλλά θα επιστρέψω στο θέμα δεν θεωρείται λήξαν, διότι δεν μου έχετε απαντήσει.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Επί της διαδικασίας, Μανώλη να περιμένει η ερώτησή σου και ο Νίκος να πάει στα Ιμια και να επανέλθουμε;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ν' απαντήσω. Μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις για το τι είναι πατριωτικό κ.Καψή. Πατριωτικό εγώ πιστεύω είναι ό,τι οδηγεί στην ενίσχυση της πατρίδας μας, δεν είναι μονάχα πατριωτικά τα θέματα που άπτονται των Ενόπλων Δυνάμεων, των συνόρων κλπ. και αυτά βεβαίως, αλλά ο πατριωτισμός σημαίνει σε όλα τα επίπεδα να επιδιώκουμε μια ισχυρή Ελλάδα και στην οικονομία και στην κοινωνία και στις εξωτερικές σχέσεις και στη διοίκηση.

Εγώ πιστεύω ότι ο πατριωτισμός απαιτεί μία πολύπλευρη



δραστηριότητα. Μια δραστηριότητα, η οποία αναδεικνύει τη χώρα παντού, άλλοι μπορεί να έχουν άλλη άποψη, έχουμε μία διαφορετική τοποθέτηση πάνω σ' αυτό.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Κύριε Πρόεδρε, το τελευταίο μου ερώτημα για την Ιμία, με μια ελπίδα ότι ίσως πάρουμε κάποια απάντηση και βλέπω ότι έχετε έρθει με την απόφαση να μην δώσετε λεπτομέρειες για εκείνη την μεγάλη βραδιά, μεγάλη σε διάρκεια και σε αγωνία. Ο κ.Λυμπερης μετά την αποστρατεία του έκανε μια δήλωση είπε αν ανοίξω το στόμα μου πολλοί θα κρυφτούν. Εσείς αρνείσθε να πείτε σε ποιόν δώσατε εντολή και τι εντολή δώσατε εκείνη την βραδιά που δεν εφαρμόστηκε.

Εμένα το ερώτημά μου είναι πολιτικό ωστόσο, τα παραβλέπω όλα αυτά, και ερωτώ γιατί δηλώνετε ότι θα έκανα ακριβώς τα ίδια που έκανα τότε; θεωρείται ότι η κατάληψη της νησίδας και η υποστολή της σημαίας υπήρξαν...

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μα δεν έκανα εγώ την κατάληψη της νησίδας.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Η κατάληψη της νησίδας έγινε προφανώς διότι κάποιοι δεν την πρόλαβαν και η υποστολή της σημαίας επίσης. Δηλαδή φαντάζομαι ότι όταν λέτε ότι εγώ θα έκανα τα ίδια, θεωρείται ότι είναι θετικό αποτέλεσμα των κυβερνητικών χειρισμών η εικόνα που παρουσιάστηκε το πρωί;

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Τι ακριβώς δεν θα κάνατε;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Κύριε Χατζηνικολάου, επανέρχεσθε σε θέματα τα οποία δεν αφορά η απάντησή μου σε σχέση με τους χειρισμούς. Δεν αφορά η απάντησή μου σε σχέση με τους χειρισμούς, ότι θα έκανα τα ίδια ακριβώς αυτά τα θέματα που θίγετε εσείς, αυτό είναι αυτονόητο. Η απάντησή μου σε σχέση με τους χειρισμούς αφορά πρώτα το θέμα της απεμπλοκής ή όχι. Βεβαίως θα έκανα πάλι απεμπλοκή.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αναφέρεσθε στους χειρισμούς μετά την κατάληψη;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Στους χειρισμούς του όλου θέματος, σε σχέση με την μη πραγματοποίηση μιας πολεμικής σύρραξης, σε σχέση με την πραγματοποίηση μιας διπλωματικής προπάθειας μετά τα Ιμια.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αλλά αυτοί ήτανε διορθωτικοί χειρισμοί, το κακό είχε ήδη γίνει κ.Πρόεδρε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Εγώ δεν ήμουνα εκείνος, ο οποίος πήρα τις αποφάσεις για τις στρατιωτικές επεμβάσεις, τις τοποθετήσεις των πλοίων, των υποβρυχίων ή όποιων άλλων δυνάμεων. Αυτές ήταν αποφάσεις άλλων. Ήταν αποφάσεις της ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Εσείς σε ποιόν είχατε δώσει εντολές;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Σας είπα ότι το θέμα αυτό έκλεισε και δεν πρόκειται να

επανεέλθω κ.Χατζηνικολάου, είμαι σαφής, εγώ όμως θέλω να επαναλάβω με έμφαση ότι η δική μου δήλωση ότι θα επανελάμβανα τους ίδιους χειρισμούς, αφορά τον πολιτικό χειρισμό του θέματος από εμένα, την απεμπλοκή των στρατιωτικών δυνάμεων, την επάνοδο στο status quo, και την τήρηση όλων των διαδικασιών εκείνων, οι οποίες εξασφαλίζουν τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Τότε ο κ.Λυμπέρης γιατί λέει ότι αν ανοίξει το στόμα του κάποιοι θα κρυφτούν.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ας ανοίξει το στόμα του ο κ.Λυμπέρης, γιατί ρωτάτε εμένα; Ας πει ο κ.Λυμπέρης τη γνώμη του.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Κύριε Πρόεδρε, σήμερα είχαμε ένα θέμα που προέκυψε από ένα δημοσίευμα εφημερίδας εναντίον του κ.Τσοβόλα. Ο κ.Τσοβόλας έκανε μια Συνέντευξη Τύπου, κατηγόρησε το ΠΑΣΟΚ και κύκλους μεσ' το ΠΑΣΟΚ για εκστρατεία λάσπης εναντίον του και γενικότερα υπάρχει αίσθηση στην προεκλογική εκστρατεία το τελευταίο 15νήμερο τουλάχιστον, ότι εναντίον του κ.Τσοβόλα το ΠΑΣΟΚ έχει ανοίξει ένα μέτωπο.

Το ερώτημα το οποίο θέτω είναι διπλό. Πρώτον αν υπάρχει αυτό το μέτωπο και αν υπάρχουν αυτοί οι μέθοδοι λασπολόγησής του, που καταγγέλει ο κ.Τσοβόλας; Ερώτημα δεύτερον, είχατε υποτιμήσει τον παράγοντα Τσοβόλα όταν πήρατε την απόφαση να ξεκινήσετε τις πρόωρες εκλογές;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Πρώτα απ' όλα δεν έχει ξεκινήσει κανένας κανένα μέτωπο κατά του κ.Τσοβόλα προσωπικά, ή ειδικά του Κόμματός του. Ο κ.Τσοβόλας αρέσκεται να λέει, το ΠΑΣΟΚ του κ.Σημίτη.

Πρώτα απ' όλα το ΠΑΣΟΚ δεν είναι ιδιοκτησία του κ.Σημίτη. Το ΠΑΣΟΚ είναι ένα Κόμμα όπου υπάρχουν χιλιάδες μέλη, εκατοντάδες στελέχη και το ΠΑΣΟΚ είναι δημιούργημά τους. Δεν είναι το ΠΑΣΟΚ του κ.Σημίτη.

Ο κ.Τσοβόλας αποχώρησε από το ΠΑΣΟΚ, όταν Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου. Ο κ.Τσοβόλας δημιούργησε το ΔΗΚΚΙ ως αντίπαλο κόμμα, προφανώς, στο ΠΑΣΟΚ, όταν Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου.

Υπάρχει λοιπόν η αντίθεσή του με τον Ανδρέα Παπανδρέου και όχι η αντίθεση που επιμένει να παρουσιάζει με εμένα.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Μαζί σας υπήρχε αντίθεση και εκείνη την εποχή. Επιτρέψτε μου να πω, ότι η λεγόμενη κίνηση των τεσσάρων, ήταν στο πολιτικό στόχαστρο του κ.Τσοβόλα τότε. "Οι λεγόμενοι εκσυγχρονιστές", το



έλεγε και το ξανάλεγε ο κ.Τσοβόλας.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Και από το '89.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ωραία, αλλά ποιό ΠΑΣΟΚ αποχώρησε του κ.Σημίτη, ή με Πρόεδρο τον Ανδρέα Παπανδρέου;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Με Πρόεδρο τον Ανδρέα Παπανδρέου, χωρίς αμφιβολία.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Αυτό να μην το ξεχνάμε.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αλλά η κόντρα μαζί σας υπήρχε από τότε.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Προϋπήρχε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Η κόντρα μαζί μου μπορεί να υπάρχει. Δεν το αρνούμαι αυτό.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Ελπίζαμε σε μια καταδίκη του δημοσιεύματος.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν τελείωσα, με διακόψατε.

Το δεύτερο, όπως δήλωσα και σε σχέση με τη μαύρη προπαγάνδα που ασκεί η Ν.Δ., είμαι εναντίον των προσωπικών επιθέσεων, οποιονδήποτε αφορούν και είμαι βεβαίως εναντίον των όποιων δημοσιευμάτων προσπαθούν να παρουσιάσουν αρνητική εικόνα, ή να σπιλώσουν κάποιο πρόσωπο.

Το ΠΑΣΟΚ δεν έχει μέτωπο με το άλφα, ή το βήτα, ή το γάμα κόμμα. Το ΠΑΣΟΚ επισημαίνει στους ψηφοφόρους το εξής, ότι αυτός ο εκλογικός νόμος οδηγεί αναπόδραστα στην επικράτηση του ενός, ή του άλλου κόμματος.

Είναι φτιαγμένος έτσι, ώστε ή το ΠΑΣΟΚ, ή η Ν.Δ. θα κερδίσει και αυτό λέμε στους ψηφοφόρους να ξέρουν, να μην έχουν την εντύπωση, ότι μπορούν να υπάρχουν συνεργασίες, ότι ψηφίζοντας τον έναν ή τον άλλον, μπορούν να ενισχύσουν ορισμένες θέσεις σε μια κυβέρνηση συνεργασίας κλπ.

Δεν πρόκειται να υπάρξει κάτι τέτοιο. Ο εκλογικός νόμος οδηγεί στην πλειοψηφία, ή του ενός, ή του άλλου. Όσοι δεν θέλουν πλειοψηφία της Ν.Δ. πρέπει να ψηφίσουν το ΠΑΣΟΚ.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Δεν μου απαντήθηκε το ερώτημα που είχα θέσει, εάν είχατε υποτιμήσει τον παράγοντα Τσοβόλα, όταν ξεκινήσατε τις πρόωρες εκλογές, γιατί έχουμε όλοι την αίσθηση ότι στην αρχή δεν το πολυμετρούσατε αυτό το κόμμα και όταν ήρθαν οι πρώτες δημοσκοπήσεις που είδαμε κάτι 5-6%, ξαφνικά το ΠΑΣΟΚ άρχισε να ενδιαφέρεται γι' αυτή την περίπτωση.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Όχι απλώς να ενδιαφέρεται, αποστάτη τον χαρακτήρισαν. Ο κ.Γιαννόπουλος τον χαρακτήρισε αποστάτη.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν είχα υποτιμήσει την παρουσία του κ.Τσοβόλα, διότι και πριν αποφασίσουμε για τις εκλογές, πολύ συχνά είχαμε σφυγμομετρήσεις, είχαμε έρευνες της κοινής γνώμης υπόψη μας από τις οποίες προέκυπτε, ότι

οι θέσεις του κ.Τσοβόλα έχουν κάποια απήχηση, σε ένα μικρό τμήμα των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Μια και αναφερόμαστε στα μικρά κόμματα, πριν τις εκλογές, δύο μήνες πριν την αναγγελία των εκλογών, καλέσατε ουσιαστικά, ημι-επισήμως, τα κόμματα της αριστεράς σε διάλογο με το ΠΑΣΟΚ.

Τώρα η ψήφος τους, είναι ψήφος στη δεξιά. Δεν υπάρχει μια αντίφαση εδώ πέρα στην τακτική του ΠΑΣΟΚ;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Καθόλου. Αυτή τη στιγμή αποφασίζουμε για το ποιά κυβέρνηση θα έχουμε. Αυτό είναι το κρίσιμο ερώτημα. Εάν θα έχουμε μια κυβέρνηση της Ν.Δ., ή του ΠΑΣΟΚ, έτσι το θέτει ο εκλογικός νόμος. Αυτή είναι η αλήθεια.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Θα τον αλλάξετε εάν ξαναγίνετε κυβέρνηση;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Από εκεί και πέρα όμως, θα ήταν ανόητο να πιστεύει κανείς, ότι το ΠΑΣΟΚ -γιατί μιλάω εγώ για το ΠΑΣΟΚ- μόνο του, μπορεί να αλλάξει λειτουργίες της κοινωνίας, χωρίς να κινητοποιήσει όλες τις δυνάμεις εκείνες οι οποίες έχουν παράλληλες, παραπλήσιες απόψεις, οι οποίες εντάσσονται σε αυτό το προοδευτικό ρεύμα και είναι υποχρέωσή του να συνεργαστεί και να τις κινητοποιήσει. Αυτό όμως είναι ένα άλλο ευρύτερο θέμα, το οποίο θα πρέπει να δούμε μετά τις εκλογές.

Θέλω να υπενθυμίσω σε εσάς, ότι όταν ήμουνα μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ και ως Καθηγητής της Παντείου, είχα οργανώσει επανειλημμένα ευρύτερες δημόσιες συζητήσεις, όπου ήταν εκπρόσωποι από όλες τις τάσεις της αριστεράς, ήταν εκπρόσωποι από σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα όλης της Ευρώπης.

Ο κ..., όντας Πρόεδρος τότε του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ιταλίας, είχε έρθει και είχε μιλήσει σε μια συζήτηση μαζί μου την οποία οργάνωσα. Όπως και εκπρόσωποι του Εργατικού Κόμματος κλπ.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Γι' αυτό διαμαρτύρονται τα κόμματα της αριστεράς, για την ασφυκτική αγκαλιά αγάπης, που τους δίνει το ΠΑΣΟΚ.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ασφυκτική αγκαλιά αγάπης δεν είναι. Είναι μια εκδήλωση πολύ μεγάλου ενδιαφέροντος.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Για τους ψήφους.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Όχι, για τους ψήφους, για τη συζήτηση.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ο κ.Πρωθυπουργός είπε: "θα δούμε μετά". Τι εννοείτε θα δούμε μετά; Δηλαδή στις 23 Σεπτεμβρίου υπάρχει περίπτωση...



**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Τον διάλογο που είπα.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Δεν θα τους καλέσατε να μουν στην κυβέρνηση δηλαδή;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Εγώ έκανα δύο διακοπές στον κ.Πρωθυπουργό τις οποίες ή δεν άκουσε, ή επέλεξε να μην ακούσει.

Η μία ήταν προηγουμένως, εάν συμερίζεστε την άποψη του κ.Γιαννόπουλου, ότι ο κ.Τσοβόλας είναι αποστάτης. Και η δεύτερη διακοπή μου στη συνέχεια όταν απαντούσατε στο ερώτημα του κ.Καψή, ήταν εάν θα αλλάξετε αυτό τον εκλογικό νόμο, του οποίου τα μειονεκτήματα με τόση ενάργεια περιγράψατε, μετά τις εκλογές.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν σχολιάζω δηλώσεις συναδέλφων ποτέ.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Να θέσω ευθέως το ερώτημα. Θεωρείτε αποστάτη τον κ.Τσοβόλα κ.Σημίτη;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Αποστάτη από τι; Ο κ.Τσοβόλας έχει τις απόψεις του, δήλωσε ο ίδιος, ότι το ΠΑΣΟΚ δεν τον εκφράζει. Εφόσον δεν τον εκφράζει το ΠΑΣΟΚ, ήταν δικαίωμά του να αποχωρήσει.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Τις κατηγορίες πάντως τις αποδίδει στο δικό σας περιβάλλον, για να μην πω σε εσάς προσωπικά, ότι εσείς συγκεντρώνετε τους επιτελείς και τους δίνετε εντολές να...

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Τον εκλογικό νόμο θα τον αλλάξετε; Είχε και ένα δεύτερο σκέλος η ερώτησή μου.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Φοβάμαι ότι ο κ.Τσοβόλας έχει υπερβολική δόση φαντασίας. Δεν ασχολούμαι με τον κ.Τσοβόλα, γιατί δεν νομίζω, ότι ο εκλογικός αγώνας αυτός έχει τόση άνεση, ώστε να έχω περίσσεια χρόνου για να ασχοληθώ με το ΔΗΚΚΙ.

Εχω, πιστεύω, σημαντικότερα θέματα ιδίως προγραμματικά και θέματα αντιπαράθεσης με τη Ν.Δ.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Τους βλέπετε αφ' υψηλού δηλαδή τους μικρούς της πολιτικής σκηνής;

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Δείχνει μια αλαζονεία αυτή η απάντηση, ομολογουμένως.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Καθόλου.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Είπατε, δεν έχετε χρόνο να ασχοληθείτε μαζί του κ.Πρόεδρε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μα, ο κ.Τσοβόλας ασχολείται συστηματικά μαζί μου. Εγώ δεν ασχολήθηκα μαζί του. Με ασκούσατε ποτέ να μιλήσω προσωπικά γι' αυτόν; Γιατί λοιπόν με ρωτάτε με αυτό τον τρόπο και για κάτι το οποίο νομίζω, ότι δεν με διακρίνει η αλαζονεία.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Δεν μίλησα για αλαζονεία εγώ. Είπα, εάν τους βλέπετε

αφ' υψηλού επειδῆ είναι μικροί.

Αλλά δεν μου απαντήσατε στο ουσιαστικό πολιτικό ερώτημα, εάν θα αλλάξει αυτός ο εκλογικός νόμος.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν μπορώ να σας απαντήσω αυτή τη στιγμή. Δεν έχω υπόψη μου.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Είναι στις σκέψεις σας;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ο εκλογικός αυτός νόμος χρειάζεται επανεξέταση.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αυτή είναι μια απάντηση που ανοίγει το θέμα για το μέλλον.

Είναι απειλή για το ΠΑΣΟΚ ο κ.Τσοβόλας; Και κυρίως είναι απειλή για τις εκλογές, ή για την επόμενη Βουλή; Ρωτώ, διότι ένα ποσοστό του κ.Τσοβόλα σήμερα, της τάξεως του 4% ή του 5% που δείχνουν οι δημοσκοπήσεις, μπορεί να κάνει μια εκλογική ζημιά, αλλά αυτό το ποσοστό μπορεί να μεγαλώσει, εάν στη συνέχεια αποκτήσετε μια αντιπολίτευση μέσα στη Βουλή, που θα παίζει το ρόλο του ΠΑΣΟΚ, του γνήσιου ΠΑΣΟΚ και που θα σας κάνει από τα αριστερά κριτική.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Εγώ έχω έναν άλλο τρόπο σκέψης, εάν μου επιτρέπετε. Δεν εξέλαβα ποτέ ούτε τον κ.Τσοβόλα, ούτε ένα άλλο κόμμα, ως απειλή. Έχουν τις απόψεις τους, έχουν την αντίληψή τους για τη λειτουργία της κοινωνίας, έχουμε εμείς στο ΠΑΣΟΚ τις δικές μας απόψεις και αυτές τις δικές μας απόψεις, πρέπει να προβάλουμε και πρέπει να πείσουμε τον κόσμο.

Είναι ανταγωνιστές στον πολιτικό στίβο. Είναι αντίπαλοι στον πολιτικό στίβο. Είναι φυσιολογικό ένας αντίπαλος να επιδιώκει, να επιβάλλει να προωθήσει τις δικές του απόψεις.

Κι εμείς έχουμε υποχρέωση να προσπαθούμε να κερδίσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο για τους δικούς μας στόχους. Αυτό θα συνεχίσουμε να κάνουμε. Δεν στεκόμαστε σε κατηγορίες εχθρών, φίλων, απειλών. Δεν το δέχομαι.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Η ερώτηση του Νίκου μου επιτρέπει να πάω στο αμέσως επόμενο скаλί, διότι η υπόθεση Τσοβόλα, αλλά και ο κ.Εβερτ από την άλλη πλευρά, σας απευθύνουν και ο Τύπος ο οποίος είναι της αντιπολιτεύσεως, σας χαρακτηρίζουν τεχνοκράτη, ψυχρό, απόμακρο, άνθρωπο που δεν είναι κοντά στα σημερινά προβλήματα των ανθρώπων.

Και ως εκ τούτου, τέτοια φαινόμενα φαίνεται σαν να προκύπτουν φυσιολογικά από ένα στυλ ηγεσίας το οποίο θέλετε να δώσετε.



Έχετε την αίσθηση ότι αυτό συμβαίνει πραγματικά; Οτι εσείς ουσιαστικά προσωπικά συνεισφέρετε στο να δημιουργηθούν τέτοια φαινόμενα λαϊκισμού σε κομματική ή μη κομματική βάση;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Τεχνοκράτης θα πει κατά την κοινή άποψη, κάποιος ο οποίος ασχολείται μόνο με την τεχνική ενός θέματος, την τεχνική της εξουσίας, είναι ουδέτερος, δεν έχει συναισθήματα, δεν μπαίνει στην ουσία των προβλημάτων. Κάποτε σε μια συζήτηση που είχε γίνει στο ΠΑΣΟΚ, κάποιος συνδικαλιστής περίπου της ίδιας ηλικίας με εμένα, μου είπε "εσείς οι τεχνοκράτες".

Ήμουν τότε Υπουργός Εθνικής Οικονομίας, οπότε και εγώ τον ρώτησα, εγώ εντάξει είμαι τεχνοκράτης, εγώ όμως ως τεχνοκράτης όπως ισχυριζεσθε και πριν το 1967 είχα δουλέψει για την δημιουργία μιας σοσιαλιστικής παράταξης, μετά το 1967 είχα συμμετάσχει στην αντίσταση κατά της χούντας, είχα τοποθετήσει αυτό που λένε κροτίδες, βόμβες όπως θέλετε, είχα πετάξει προκηρύξεις, μετά όταν συνέλαβαν τους φίλους μου, είχα ζήσει στην παρανομία, είχα διαφύγει με πλαστό διαβαστήριο στο εξωτερικό, είχα μεταφέρει όπλα, εσείς οι μη τεχνοκράτες τι κάνετε;

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Εσείς, εγώ δηλαδή εννοείτε;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Το είπε προς τον συνδικαλιστή.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Το είπα προς αυτόν, διότι όλοι, όχι όλοι πάρα πολλοί απ' αυτούς τους μη τεχνοκράτες, οι οποίοι κατηγορούν εμένα, ήταν απόντες, και θέλω να σας πω ότι επειδή έζησα στη ζωή μου πολλές κρίσιμες στιγμές, όπως την στιγμή όπου έπρεπε να βρω ένα κατάλυμα μέσα σε μία ώρα για να κρυφτώ, είχα τότε στις κρίσιμες αυτές στιγμές πολύ μεγάλη μοναξιά.

Γιατί πολύ λίγοι ήταν εκείνοι οι οποίοι ήταν πραγματικά πρόθυμοι να βοηθήσουν. Τότε διαπίστωσα ότι εκείνο το οποίο ξεχωρίζει στον άνθρωπο είναι το ήθος. Το ήθος που βασίζεται στο ότι προσφέρει χωρίς ιδιοτέλεια και αυτό είναι κάτι που διακρίνει τους ανθρώπους που θέλουν να προσφέρουν. Όλη αυτή η συζήτηση περί τεχνοκρατών, είναι μία συζήτηση η οποία θέλει να συγκαλύψει την ουσία. Την ουσία ποια; Ποια είναι η πολιτική προσφορά του καθενός και πιστεύω ότι πολλοί άλλοι στο ΠΑΣΟΚ όπως και εγώ έχουμε προσφέρει, γιατί έχουμε δημιουργήσει ένα σοσιαλιστικό κόμμα στην Ελλάδα, το οποίο υπάρχει για πολλά χρόνια, έχει λειτουργήσει, έχει αλλάξει την φυσιογνωμία της Ελληνικής κοινωνίας.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Αν μου επιτρέπετε, αλλάξατε στυλ στη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, δηλαδή αν μας έλεγε κανένας προ διμήνου, τριμήνου ότι θα βλέπαμε τον κ.Σημίτη σε μπαλκόνι να τους λέει ναι, μαζί θα προχωρήσουμε. Βλέπω ότι αλλάξατε στυλ, θέλω να πω ότι ενδεχομένως αυτές τις επικρίσεις τις καταγράψατε κάποια στιγμή και είπατε όντως

μήπως δίνω την εικόνα κάποιου απόμακρου ανθρώπου, γιατί μη μου πείτε εδώ οι συνάδελφοι είναι μάρτυρες, ότι σ' αυτή την διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας δεν παρατηρήσαμε ένα διαφορετικό Σημίτη;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν άλλαξα στυλ.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Δύο Σημίτες εντελώς διαφορετικοί, στην έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας μιλούσατε κατ' αρχήν για μια άλλου τύπου προεκλογική εκστρατεία και στη συνέχεια άλλαξε το ΠΑΣΟΚ τακτική.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Αυτό δεν αφορά εμένα, θα σας πω. Πρώτα απ' όλα θα σας σημειώσω αν μου επιτρέπετε ότι δεν με έχετε ζήσει σε άλλες προεκλογικές εκστρατείες. Εχω συμμετάσχει στις προεκλογικές εκστρατείες του ΠΑΣΟΚ από την ίδρυσή του το 1974 και αυτό το οποίο ήμουν τα τελευταία χρόνια, είμαι και τώρα.

Και αυτές τις απαντήσεις έδινα στους ακροατές όταν διαδηλώνουν και συμμετείχα στο διάλογο αυτόν, ο οποίος γίνεται με το κοινό. Το ΠΑΣΟΚ πράγματι δεν μπόρεσε να πραγματοποιήσει στην έκταση που θα ήθελε την διαφορετική εκλογική εκστρατεία. Υπάρχει έλλειψη χρόνου. Όταν πρέπει να επισκεφθείς δυο νομούς σε ένα απόγευμα, είναι φυσικό να περιορίζεσαι σε δύο συγκεντρώσεις. Κάναμε και έναν τύπο εκλογικής εκστρατείας, ο οποίος υπήρξε αρκετά διαφορετικός από πριν.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Σε τι άλλαξε κ.Πρόεδρε;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αρνητική διαφήμιση κάνατε, 7 φούσκες και τα 7 μπαλόνια της Νέας Δημοκρατίας, συγκέντρωση στην Αθήνα θα κάνετε ενώ ο κ.Εβερτ δεν θα κάνει. Τι άλλαξε;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Συγκέντρωση στην Αθήνα είχαμε προαναγγείλει από την πρώτη ημέρα. Ο κ.Εβερτ είχε πει και αυτός ότι θα κάνει συγκέντρωση και δεν κάνει συγκέντρωση. Το γιατί δεν κάνει συγκέντρωση είναι άλλο θέμα. Εμείς την είχαμε προαναγγείλει την συγκέντρωση.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Μήπως τώρα που δεν θα κάνει ο κ.Εβερτ την ματαιώσατε και εσείς; Δίνω μια ευκαιρία για να δώσετε μια απάντηση σ' αυτό που είναι πολύ επίκαιρο, σημερινό.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν πρόκειται να ματαιώσω την συγκέντρωση. Η συγκέντρωση ήταν προγραμματισμένη, είναι μια συγκέντρωση, η οποία θα δώσει την δυνατότητα στον κόσμο του ΠΑΣΟΚ στην Αθήνα, να έχει μια πολιτική παρουσία, ν' ακούσει τις θέσεις μας και να δείξει και αυτός ότι μάχεται για την επικράτηση του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές. Την είχαμε ανακοινώσει την συγκέντρωση, από την πρώτη ημέρα που ανακοινώσαμε την εκλογική μας καμπάνια.

Επανέρχομαι. Πήγα π.χ. στη Κόνιτσα. Στη Κόνιτσα όχι μονάχα



μίλησα στην πλατεία, αλλά μίλησα και με το Δημοτικό Συμβούλιο, μίλησα και με τους εκπροσώπους των φορέων, μίλησα και με τους κατοίκους. Από την Κόνιτσα πήγα στα Γιάννενα, πέρα από την συγκέντρωση είχα επαφές με τους φορείς, τον Νομάρχη. Πήγα από τα Γιάννενα μέχρι την Πρέβεζα όπου είχα πολλές συναντήσεις και πολλές επαφές με τον κόσμο. Αυτό ήταν ένας τύπος προεκλογικής επαφής, ο οποίος ήταν αρκετά διαφορετικός απ' αυτό που γίνονταν πριν.

Δεν είναι το ίδιο ακριβώς όπως πριν, είναι σε πολλά διαφορετικό, αλλά δεν είναι και τελείως διαφορετικό από το πριν. Και σας είπα ο κύριος λόγος είναι, ότι δεν μας παίρνει ο χρόνος, δεν είχαμε τον καιρό να προετοιμαστούμε για το διαφορετικό και διαπιστώνουμε ότι πολλές φορές χρειάζεται και αυτή η κινητοποίηση του κόσμου για να υπάρξει μία συμμετοχή. Την αρνητική διαφήμιση πού την είδατε κύριε Χατζηνικολάου;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Η αρνητική διαφήμιση οι 7 φούσκες και τα 7 μπαλόνια για τις προτάσεις του κ.Εβερτ τις προεκλογικές. Δεν είναι αρνητική διαφήμιση;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Είναι όμως μια απάντηση σε μια παροχολογία, σε μια υποσχесιολογία η οποία δεν έχει περιεχόμενο. Δεν είναι προσωπική επίθεση στον κ.Εβερτ. Την προσωπική επίθεση την οποία κάνει η Νέα Δημοκρατία, πιστεύω ότι πρέπει να την καταδικάζουμε και θα έπρεπε να την καταδικάσετε γιατί υποβιβάζει την ποιότητα του πολιτικού αγώνα.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Πάντως ακόμη και στην παροχολογία σαν περιεχόμενο και ουσία προεκλογικής τακτικής το ΠΑΣΟΚ επιμένει.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ποια παροχολογία;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Ακόμα και θέσεις στα ΑΕΙ, ακόμα και ο αριθμός των εισακτέων στα ΑΕΙ, προεκλογική περίοδο αυξάνεται.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν είσθε ενήμερος.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Σε ποιό πράγμα κ.Πρόεδρε;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Στο εξής. Οτι εγώ συνάντησα τους Πρυτάνεις δυο φορές μέχρι τώρα, την πρώτη φορά αν θυμάμαι καλά ήταν στις αρχές του Απρίλη και την δεύτερη φορά αν θυμάμαι καλά ήταν στα τέλη του Μάη.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Τα γνωρίζω όλα αυτά, εγώ μιλώ για την χρονική συγκυρία ανακοίνωσης του πράγματος.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Και στις δυο συναντήσεις οι πρυτάνεις εξήτησαν από την κβέρνηση να υπάρξει αύξηση των εισακτέων.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Δεν ήταν λίγο ακομψο ν' ανακοινωθεί τώρα λίγες ημέρες πριν από τις εκλογές;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Μα 15 ημέρες πριν από τις εκλογές;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των εξετάσεων και αποφασίζεται ο αριθμός των εισακτέων.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Εκ των υστέρων ν' αυξηθεί ενώ ήδη έχει ανακοινωθεί;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Εν πάση περιπτώσει όμως αυτό το θέμα ήταν ένα θέμα που είτε τεθεί από πολύ πιο πριν, είχε συζητηθεί με τους Πρυτάνεις, πολλοί από τους Πρυτάνεις γιατί δεν θυμάμαι και θέλω να είμαι ακριβής, είχαν υποστηρίξει ότι ακριβώς πρέπει ν' αυξηθούν οι θέσεις.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αλλά παρόλα αυτά ο αριθμός είχε ανακοινωθεί πάντως πριν από τις εξετάσεις όπως πάντοτε γίνεται και ο αριθμός άλλαξε μετά τ' αποτελέσματα των εξετάσεων, αυτό είναι το γεγονός, μεσ' την προεκλογική περίοδο.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Μιλάμε για παροχές και νομίζω ότι θα μπορούσαμε να συζητήσουμε και τα αντικειμενικά κριτήρια, τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ δείχνουν τις τελευταίες ημέρες ότι έχουν ενοχές για τα αντικειμενικά κριτήρια, αντί να είναι υπερήφανα για ένα σύστημα φορολογικό μίνιμουμ ισότητας, υπόσχεται αφιδώς την προσεχή κατάργησή τους.

Ακουσα προ ημερών τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας ότι υποσχόμεθα σύντομα τα αντικειμενικά κριτήρια θα πάρουν τέλος, από ένα μπαλκόνι δεν θυμάμαι.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Και εσείς είπατε εντός της 4ετίας, έχω την δήλωσή σας το Ζάππειο, θα καταργηθούν τα αντικειμενικά κριτήρια.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Θέλω να επαναλάβω αυτό που είπα και αυτό είναι και το πρόγραμμά μας. Γιατί υπάρχουν τ' αντικειμενικά κριτήρια; Τ' αντικειμενικά κριτήρια υπάρχουν για να μπορέσουμε να περιορίσουμε τη φοροδιαφυγή και να συλλάβουμε όλη την φορολογητέα ύλη. Είναι ένα μέτρο, το οποίο ισχύει μέχρις ότου υπάρξει μια μηχανοργάνωση των υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών, η οποία θα μας επιτρέψει να συλλέξουμε εκείνα τα στοιχεία για να περιορίσουμε την φοροδιαφυγή.

Η μηχανοργάνωση αυτή έχει προχωρήσει, προχωρεί αυτή την στιγμή και ελπίζουμε ότι η μηχανοργάνωση θα τελειώσει σε σύντομο χρονικό διάστημα, ώστε μέσα στην 4ετία να υποκαταστήσουμε αυτό το σύστημα με άλλα συστήματα, τα οποία βασίζονται στη μηχανοργάνωση. Αυτό είπα και αυτό επαναλαμβάνω.

Είπα επίσης και θέλω να το επαναλάβω, ότι η εφαρμογή των αντικειμενικών κριτηρίων δημιουργεί ορισμένες αδικίες, ότι αυτές τις αδικίες έχει υποχρέωση το Υπουργείο Οικονομικών να εξετάσει, ότι δεν είμαστε δογματικοί γύρω από το θέμα, αλλά σε ένα είμαστε δογματικοί ότι η φοροαποφυγή, η παραοικονομία είναι ένα θέμα, το οποίο θίγει τους εργαζόμενους και την μεγάλη πλειοψηφία των ελλήνων, αν θέλουμε μία δικαιότερη κοινωνία δεν πρέπει να δεχόμαστε τη φοροδιαφυγή. Και γι' αυτό πρέπει να είναι προσπάθεια όλων να περιορίσουμε την φοροδιαφυγή, εμείς



αυτό κάνουμε.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Αν είσασθαν ελεύθερος επαγγελματίας και πληρώνετε περισσότερο φόρο απ' ό,τι σας αναλογεί εξαιτίας των αντικειμενικών κριτηρίων λόγω των αδικιών που εσείς ομολογείτε ότι έχει το σύστημα. Τι θα κάνετε. Θα φοροδιαφεύγατε ή θα πληρώνετε παραπάνω φόρο;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Κύριε Καψή αν ήμουνα ελεύθερος επαγγελματίας, που ήμουνα ελεύθερος επαγγελματίας και είχα διαφορές με την Εφορία, θα προσπαθούσα να πείσω την Εφορία για τον ορθό των απόψεών μου, θα πήγαινα στα φορολογικά δικαστήρια και θα επέμενα εάν υπήρχαν αδικίες, ν' αλλάξει ο νόμος.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Δεν είναι μαχητά τα αντικειμενικά κριτήρια.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Με συγχωρείτε λέω γενικά και θα επέμενα είπα ν' αλλάξει ο νόμος, αν αφορά κάτι το οποίο χρειάζεται αλλαγή από το νόμο. Αλλά όταν μου λέτε ότι δεν είναι μαχητά τα αντικειμενικά κριτήρια, και βεβαίως δεν είναι μαχητά τα αντικειμενικά κριτήρια, υποστηρίζετε μήπως ότι δεν υπάρχει φοροδιαφυγή στην Ελλάδα; Υποστηρίζετε μήπως ότι δεν πρέπει να κάνουμε ό,τι μπορούμε για να περιορίσουμε τη φοροδιαφυγή;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Οχι, είναι δύο διαφορετικά πράγματα αυτά κ.Πρόεδρε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Διαφορετικά πράγματα δεν είναι, διότι εάν εμείς πιστεύουμε, ότι η φοροδιαφυγή οδηγεί στην κοινωνική αδικία, πρέπει να βρούμε τρόπους για να περιορίσουμε τη φοροδιαφυγή.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Δίκαιους τρόπους.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δίκαιους τρόπους, βεβαίως. Δίκαιους τρόπους κατά προσέγγιση πιο δίκαιους τρόπους, γιατί απόλυτα δίκαιους και απόλυτα βέβαιους τρόπους, δεν μπορούμε να έχουμε. Πιο δίκαιος τρόπος είναι η καταγραφή των εισοδημάτων μέσα από τη μηχανοργάνωση και αυτό θα κάνουμε.

Δεν πρόκειται να κρατήσουμε τα αντικειμενικά κριτήρια. Θέλω να το επαναλάβω.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Την κατάργηση των αντικειμενικών κριτηρίων την εξήγγειλε πρώτος ο κ.Εβερτ και ακολουθήσατε εσείς.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Οχι, με συγχωρείτε καθόλου. Δεν την εξήγγειλε πρώτος ο κ.Εβερτ.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Θα την κάνει πρώτος όμως.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μπορεί να την κάνει. Ας την κάνει πρώτος και μας πει, ή θα μας πει πώς θα εισπράξει αυτά τα οποία με την κατάργηση δεν θα εισπράξει, θα τα εισπράξει με νέους φόρους. Ας μην ξεχνάμε, ότι επί προηγούμενης κυβέρνησης της Ν.Δ. 1990-1993 υπήρξαν δεκάδες νέα φορολογικά νομοσχέδια.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Εσείς δεσμεύσατε ότι δεν θα υπάρξουν νέοι άμεσοι ή

έμμεσοι φόροι την επομένη των εκλογών;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν θα υπάρξουν νέοι φόροι.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Ούτε άμεσοι, ούτε έμμεσοι;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Όχι, δεν θα υπάρξουν νέοι φόροι.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Δεν θα δεσμευτείτε για τιμαριθμοποίηση.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ποιά τιμαριθμοποίηση;

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Των υφιστάμενων φόρων;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Όχι, δεν πρόκειται να τιμαριθμοποιηθούν οι υφιστάμενοι φόροι. Όταν λέμε δεν θα υπάρξουν νέοι φόροι, θα πει, ότι αυτοί οι φόροι που υπάρχουν θα συνεχίσουν να υπάρχουν και δεν θα υπάρχουν άλλοι φόροι.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Τότε γιατί εκπορεύτηκε κ.Πρόεδρε από το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης μια πίεση προς τις πρόωρες εκλογές με τη λογική, ότι ο προϋπολογισμός -αυτά λέγονταν στο οικονομικό ρεπορτάζ, τα διαβάζαμε και γράψανε στις εφημερίδες, ότι οι οικονομικοί υπουργοί πίεσαν να γίνουν πρόωρες εκλογές, γιατί ενδεχομένως δεν θα μπορούσε η κυβέρνηση να κάνει προϋπολογισμό για το 1997.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Η κυβέρνηση θα κάνει προϋπολογισμό για το 1997.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ασφαλώς.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Με τις δυσκολίες τις οποίες είχε και τα προηγούμενα χρόνια και με τους τρόπους με τους οποίους κατήρτισε και τους προϋπολογισμούς τα προηγούμενα χρόνια.

Θέλω να θυμίσω, ότι οι προϋπολογισμοί των δύο προηγούμενων ετών εκτελέστηκαν με σχετική ακρίβεια. Σχεδόν ακριβώς.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ο κ.Παπαδόπουλος, όμως στο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ είπε, ότι η χώρα βρίσκεται -το είδαμε και στα σποτ της Ν.Δ.- στα πρόθυρα της οικονομικής κατάρρευσης. Ο υπουργός Οικονομικών το είπε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Αυτό δεν το δέχομαι, διότι τα σποτ της Ν.Δ. είναι σποτ τα οποία παίρνουν κομμάτια από διάφορους λόγους και παρουσιάζουν τους λόγους αυτούς όπως θέλουν. Αμα κάποιος μιλήσει πάνω σε πολλά θέματα, μπορείς να διαλέξεις απ' αυτά τα οποία είπε διάφορα και να παρουσιάσεις κάτι το οποίο στην πραγματικότητα δεν είπε. Ποτέ δεν είπε ο κ.Παπαδόπουλος, μα ποτέ δεν είπε, ότι η χώρα βρίσκεται στα πρόθυρα της οικονομικής κατάρρευσης. Προς Θεού.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Μα, ακούμε τη φωνή του και τον βλέπουμε.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Εχουμε τη φωνή του και τον βλέπουμε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μα, δεν βλέπετε, προφανώς, και το σύνολο του συλλογισμού του.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Κάτι ανάλογο συνέβη και με τα 35 "θα" της ομιλίας στο Περιστέρι;



**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Εσείς ακούσατε τη φωνή μου σε όλα τα "θα" κ.Χατζηνικολάου;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Σε μερικά απ' αυτά την άκουσα πάντως. Υπήρξαν πολλά "θα" σε εκείνη την ομιλία.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν είναι έτσι. Αλλαξαν.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Θα λέγατε ότι ήταν ατυχής η ομιλία αυτή;

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Άλλο ένα "θα".

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Δικό μου όμως, δεν έχει το στοιχείο της υπόσχεσης.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν είναι θέμα υποσχέσεων. Είναι θέμα περιγραφής του τι θα κάνεις μέσα στα επόμενα χρόνια. Όταν μιλάς στο μέλλον στα ελληνικά, χρησιμοποιείς το "θα". Υπάρχει "θα" και "θα". Υπάρχει "θα" το οποίο έχει κατά κόρον λεχθεί και δεν έχει πραγματοποιηθεί και έχει "θα" το οποίο λέγεται και πραγματοποιείται.

Μην προσπαθούμε μέσα από λέξεις, να παρουσιάσουμε καταστάσεις. Εκείνο το οποίο έχει σημασία είναι, να δούμε αυτό το οποίο έχουμε πει σε σχέση με την εξέλιξη της οικονομίας, τα τρία τελευταία χρόνια το πλησιάσαμε, ή δεν το πλησιάσαμε; Και το πλησιάσαμε.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Τα 800 δις πάντως είναι σαν ποσό αυτό που αναζητείται για την επόμενη χρονιά. Μπορεί να μην απειλούμεθα με κατάρρευση, όπως λέει το σποτ της Ν.Δ., πάντως απαιτούνται χρήματα.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Οχι μπορεί, δεν απειλούμεθα.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Ενδεχομένως δεν απειλούμεθα με κατάρρευση, πάντως απαιτούνται 800 δις.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ούτε ενδεχομένως.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Η σταθεροποιητική πολιτική μέχρι πότε θα πάει κ.Πρόεδρε; Ο ορίζοντας ποιός είναι;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Αυτή είναι μια λάθος αντίληψη που έχετε.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Είναι μια αντίληψη που προκύπτει από μια δική σας δήλωση παλαιότερη που έχω μπροστά μου.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Αυτή την αντίληψη όμως, που όπως την έχετε μπροστά σας, δεν την καταλαβαίνετε σωστά.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Θα σας την διαβάσω.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Οχι δεν χρειάζεται.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Είναι από το "ΕΘΝΟΣ" και είναι πριν από ένα χρόνο.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν χρειάζεται να μου την διαβάσετε. Ξέρω τι είπα.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Μα, λέγατε ότι η σταθεροποίηση θα πάει μέχρι το 1999.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν είπα ποτέ κάτι τέτοιο.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Να σας το διαβάσω ακριβώς.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν το είπα έτσι.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** "Η κυβερνητική οικονομική πολιτική ακολουθεί το Πρόγραμμα Σύγκλισης που έχει συμφωνηθεί με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σύγκλισης, θα έχει επιτευχθεί η σταθεροποίηση της οικονομίας στο διάστημα μέχρι το 1999. Τότε πια θα είναι δυνατή η εφαρμογή μιας άλλης πολιτικής". Είναι επί λέξει.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Απ' αυτή που προβλέπει το Πρόγραμμα Σύγκλισης.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Είναι επί λέξει.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ναι, αλλά δίνετε ένα τόνο το οποίο το κείμενο δεν έχει. Εσείς όταν μιλάτε για σταθεροποιητική πολιτική, το εννοείτε...

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Το διάβασα επί λέξει. Ούτε κόμα δικό μου.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ναι το διαβάσατε, αλλά με την ερώτησή σας εννοείτε εάν υπάρχει μια πολιτική λιτότητας όπως λέγεται, η οποία θα εφαρμόζεται. Εκεί το κείμενο λέει, ότι υπάρχει ένα Πρόγραμμα Σύγκλισης και αυτό το Πρόγραμμα Σύγκλισης -και το ξέρει όλος ο ελληνικός λαός- θα πρέπει να εφαρμόζεται για την περίοδο για την οποία έχει συμφωνηθεί.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Κύριε Πρόεδρε, θα σας διαβάσω επόμενη παράγραφο. Είναι σε αυτό το πνεύμα.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μου επιτρέπετε να τελειώσω; Γιατί με διακόπτετε;

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Εχετε δίκιο, αλλά με πνίγει το δίκιο όμως γιατί βλέπω τις επόμενες παραγράφους.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Θέλω να σας εξηγήσω και να επαναλάβω αυτό που είπα και σε άλλες συνεντεύξεις. Αυτή τη στιγμή η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε ανταγωνισμό με τις άλλες οικονομίες. Αυτή τη στιγμή η ελληνική οικονομία για να μπορέσει να προοδεύσει πρέπει να είναι εξίσου επιτυχής και αποτελεσματική και πιο επιτυχής και πιο αποτελεσματική από τις άλλες οικονομίες.

Βρίσκεται σε έναν αγώνα δρόμου, όπως σε έναν αγώνα δρόμου που πρέπει να ξεπεράσεις τους άλλους κοιτάζεις πόσους τρέχουν. Κι εμείς πρέπει να τρέξουμε όπως τρέχουν οι άλλοι. Εάν δεν τρέξουμε όπως τρέχουν οι άλλοι, θα μείνουμε πίσω. Και ο στόχος δεν είναι να πετύχουμε το μηδέν τάδε, ή το 3%, ή το 5%.

Ο στόχος είναι να έχουμε μακροοικονομικές συνθήκες τέτοιες και να έχουμε προϋποθέσεις ανάπτυξης τέτοιες και διαδικασίες ανάπτυξης τέτοιες, ώστε να μπορούμε να έχουμε επιτυχία στον ανταγωνισμό.

Δεν υπάρχουν τελικές ημερομηνίες μετά από τις οποίες θα έρθει η ευμάρεια. Οι τελικές ημερομηνίες μετά τις οποίες θα έχουν λυθεί όλα τα προβλήματα. Υπάρχει μια συνεχής διαδικασία, όπου εμείς θα πρέπει να προσπαθούμε να βελτιώνουμε τις αποδόσεις μας.



Και έχουμε και κατά την διαδικασία των τριών τελευταίων αυτών χρόνων με τη βελτίωση των επιδόσεων, επιτύχει και την αύξηση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων. Το έχουμε. Και έχουμε, επίσης, κάνει και κινήσεις στον τομέα της κοινωνικής αλληλεγγύης και της κοινωνικής πρόνοιας και αυτό θα πρέπει να συνεχίσουμε.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ναι, αλλά η σύγκλιση δεν είναι μόνο όλη αυτή η ιστορία. Υπάρχει ένα τεράστιο κοινωνικό κόστος, το οποίο ενδεχομένως να σας κοστίζει και εκλογικά. Πιστεύω λοιπόν, ότι σε ένα μεγάλο μέρος του ελληνικού λαού δεν το ενδιαφέρει άμεσα αυτή η ιστορία. Δεν καταλαβαίνει τη χρησιμότητα αυτής της ιστορίας.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Της σύγκλισης;

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ναι, δεν την καταλαβαίνει αυτή τη χρησιμότητα, γιατί έχουν ένα προσωπικό κοινωνικό κόστος σε αυτή την όλη ιστορία.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Εμείς όμως προσπαθούμε και εγώ μπορώ να σας δείξω, για παράδειγμα, ένα πίνακα σε σχέση με τις συντάξεις.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Δεν είναι μόνο οι συντάξεις κ.Πρόεδρε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Να σας δείξω τι συνέβη επί των ημερών της Ν.Δ. και τι συνέβη επί των ημερών του ΠΑΣΟΚ.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ενδεχομένως ναι, αλλά δεν είναι εκεί το πρόβλημα.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Στις συντάξεις υπήρχε κατάρρευση της πραγματικής αξίας των συντάξεων επί των ημερών της Ν.Δ. και επί των ημερών του ΠΑΣΟΚ άρχισε να βελτιώνεται η καμπύλη. Αυτό θα κάνουμε σε όλους τους τομείς.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Συμφωνώ, αλλά δεν ρώτησα αυτό.

Το ερώτημα είναι άλλο. Αυτή η σύγκλιση, η όποια σύγκλιση, το πρόγραμμα το οποίο έως το '99 που λέει ο Νίκος...

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Δεν το λέω εγώ, το λέει ο κ.Σημίτης εδώ.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ο κ.Σημίτης στη συνέντευξη, έχει ένα κοινωνικό κόστος. Το ερώτημα δεν είναι αυτό καθαυτό η σύγκλιση...

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Το πρόγραμμα ούτε εγώ το λέω, ούτε εσείς το λέτε, το πρόγραμμα είναι συμφωνημένο, έχει συζητηθεί στη Βουλή και είναι καθορισμένο το πρόγραμμα.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Ναι, αλλά δεν με άφησε ο κ.Πρετεντέρης να διαβάσω και με έπνιξε το δίκιο πριν και θυμώσατε με την διακοπή, διότι στη συνέχεια αναλύεται.

Λέτε ότι: "Στην διάρκεια της σταθεροποίησης είναι δύσκολο να ξεκινήσει κανείς νέες πρωτοβουλίες που θα οδηγήσουν σε αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη". Λέτε πολλά πράγματα στη συνέχεια που δείχνουν, ότι έχετε στο μυαλό σας έναν ορίζοντα χρονικό μέχρι το '99 που

τα πράγματα θα είναι δύσκολα.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν ξέρω πώς είναι το πλαίσιο αυτού του κειμένου που έχετε, αλλά θέλω να επαναλάβω, ότι...

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Εχω κι άλλο κείμενο της ίδιας περιόδου στο "ΒΗΜΑ", για να μην επικαλούμαι μόνο την δική μου συνέντευξη, που λέτε τα ίδια πράγματα.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Θέλω να επαναλάβω το εξής.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Ξέρω ότι είναι δύσκολο να τα επαναλάβετε προεκλογικά.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Οχι καθόλου. Δεν υπάρχει καμία απολύτως διαφορά μεταξύ προεκλογικής περιόδου και όποιας άλλης περιόδου.

Αυτό το οποίο σας εξήγησα πριν για τον ανταγωνισμό τον οποίο υφίσταται η χώρα, δεν πιστεύω να έχει σχέση με προεκλογική περίοδο. Αυτή είναι η πραγματικότητα.

Και επίσης η πραγματικότητα είναι, ότι αυτή τη στιγμή εφαρμόζεται ένα πρόγραμμα επενδύσεων με βάσει το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, το οποίο οδηγεί στην πραγματοποίηση πολλών πολλών εκατοντάδων έργων σε ολόκληρη τη χώρα. Και αυτό το πρόγραμμα θα βοηθήσει ώστε η χώρα πραγματικά τα επόμενα χρόνια να βελτιώσει κατά πολύ τους ρυθμούς ανάπτυξης της.

Ο ρυθμός ανάπτυξης φέτος ήταν 2,6%. Υπολογίζουμε ότι θα είναι του χρόνου 3% και υπολογίζουμε ότι και τα επόμενα χρόνια θα μείνει τουλάχιστον σε αυτό το επίπεδο. Αυτό θα επιτρέψει να δημιουργηθούν και χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας.

Η αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη μπορεί να αργήσει, αλλά είναι ένας στόχος ο οποίος μπορεί να είναι και είναι πραγματοποιήσιμος.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης πάντως, το πρόγραμμα σύγκλισης μεταφράζεται με αλματώδη άνοδο της ανεργίας.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Γιατί κ.Καψή θα έχουμε αλματώδη άνοδο της ανεργίας;

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Αυτούς τους αριθμούς βλέπουμε στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Εγώ σας λέω, ότι αυτή τη στιγμή ότι υπάρχει το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και οι δημόσιες επενδύσεις σε σχέση με το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης που προβλέπουν επενδύσεις της τάξεως των 7 τρις -εάν θυμάμαι συνολικά.

Ότι οι επενδύσεις αυτές δεν θα οδηγήσουν στην αύξηση της ανεργίας, αλλά αντίθετα θα οδηγήσουν στην αύξηση της απασχόλησης. Δεν οδήγησε το ΠΑΣΟΚ τα τρία τελευταία χρόνια στην αύξηση των θέσεων εργασίας κατά 130.000; Δεν συνεκράτησε την ανεργία και τα επόμενα χρόνια θα υπάρξει αύξηση των θέσεων απασχόλησης και θα υπάρξει μείωση της



ανεργίας.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Κύριε Πρόεδρε, με όλα αυτά επανέρχομαι για να κλείσουμε, στην ερώτηση που έθεσα πριν και που δεν πήρα απάντηση, γιατί παρενέβη ο Νίκος -και καλώς παρενέβη βεβαίως για να δώσει συνέχεια στο θέμα- και ίσως κι εγώ δεν έγινα σαφής.

Αυτή τη στιγμή, στις 22 Σεπτεμβρίου έχουμε εκλογές. Εάν πρόκειται να εφαρμοστεί το ίδιο πρόγραμμα σύγκλισης, γιατί ο Έλληνας λαός θα προτιμήσει να ψηφίσει τη Ν.Δ.;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ποιό ίδιο πρόγραμμα;

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Το ίδιο πρόγραμμα μέχρι το 1999 μια πολιτική ανάλογη σύγκλισης με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μα, το πρόγραμμα σύγκλισης το οποίο εφαρμόζεται είναι πρόγραμμα σύγκλισης, το οποίο έχει συμφωνήσει η κυβέρνηση αυτή του ΠΑΣΟΚ, με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό το πρόγραμμα θα εφαρμοστεί.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Και σας άκουσα προχθές στην τηλεοπτική αναμέτρηση με τον κ.Εβερτ να λέτε, ότι αυτό το πράγμα παρ' όλο που λέει ο κ.Εβερτ ότι θα το αναθεωρήσει, δεν μπορεί.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Μα, ο κ.Εβερτ έλεγε -για να φέρουμε τα πράγματα στη θέση τους- ότι θα αναθεωρήσει το πρόγραμμα σύγκλισης για να επιταχύνει τους ρυθμούς και του απαντώ, δεν υπάρχει κανένα εμπόδιο να επιταχύνει τους ρυθμούς όσο θέλει.

Δεν είναι το πρόγραμμα σύγκλισης που τον εμποδίζει να επιταχύνει τους ρυθμούς. Προς θεού. Εάν θέλουμε να έχουμε ανάπτυξη 4-5-6% και το μπορούμε να την έχουμε. Δεν είναι το πρόγραμμα σύγκλισης το οποίο το απαγορεύει.

Δεν μπορούμε να έχουμε αυτούς τους ρυθμούς ανάπτυξης, διότι αντίθετα με αυτό το οποίο φαντάζεται ο κ.Εβερτ, η ανάπτυξη δεν είναι κάτι το οποίο είναι απόρροια υπουργικής απόφασης. Η ανάπτυξη είναι κάτι το οποίο είναι απόρροια πολλών διαδικασιών που πρέπει να γίνουν σε επίπεδο οικονομίας και κοινωνίας.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Και συνήθως η αγορά χαίρεται όταν ανεβαίνουν συντηρητικές κυβερνήσεις.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Η ερώτησή μου ήταν πάρα πολύ απλή. Γιατί ένας ψηφοφόρος τελικώς θα πρέπει να ψηφίσει ανάμεσα ΠΑΣΟΚ ή Ν.Δ., όταν έχει την αίσθηση και πολλοί έχουν την αίσθηση, ότι την ίδια πολιτική ακολουθείται και οι δύο;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Η απάντηση στο ερώτημά σας θα απαιτούσε πάρα πολύ ώρα.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ναι, ασφαλώς.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Πεζοδρομιακά αυτό το λένε οι πολίτες λέγοντας καμιά φορά, ότι είμαστε νομαρχία των Βρυξελλών. Θα το έχετε ακούσει.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Δεν είμαστε νομαρχία των Βρυξελλών, διότι η κάθε χώρα έχει τις δυνατότητες μέσα σε ορισμένα πλαίσια να διαμορφώσει πολιτικές. Γιατί να αποφασίσει -είναι το ερώτημα- μεταξύ Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ για το ΠΑΣΟΚ.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Αφού είναι ίδια η πολιτική τους στην οικονομία;

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Εάν κοιτάξει την τριετία της Ν.Δ. θα διαπιστώσει, ότι επί τριετίας της Ν.Δ. ο πληθωρισμός ήταν πολύ υψηλότερος απ' ότι είναι σήμερα. Ο πληθωρισμός τώρα είναι χαμηλότερος.

Θα διαπιστώσει, ότι οι επενδύσεις τώρα είναι υψηλότερες απ' ό,τι ήταν παλιά. Θα διαπιστώσει ότι επί τριετίες του ΠΑΣΟΚ τα πραγματικά εισοδήματα των εργαζομένων δεν μειώθηκαν, όπως επί Ν.Δ., αλλά αυξήθηκαν, έστω ελάχιστα, αλλά σταθερά.

Θα διαπιστώσει, ότι οι θέσεις εργασίας επί ΠΑΣΟΚ αυξήθηκαν, επί Ν.Δ. αυξήθηκε η ανεργία. Θα διαπιστώσει κοντολογίς, ότι υπάρχει μια ουσιαστική διαφορά, όσον αφορά την οικονομική εξέλιξη. Επί κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ, η οικονομική εξέλιξη είναι καλύτερη.

Θα διαπιστώσει επίσης, ότι επί τριετίας του ΠΑΣΟΚ, έφερα το παράδειγμα των συντάξεων, έγιναν πρόοδοι σε σχέση με θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης και κοινωνικής αλληλεγγύης. Ότι η κατάσταση και για τους συνταξιούχους, αλλά και για τα κοινωνικά εκείνα στρώματα τα οποία υφίστανται πιέσεις από την προσαρμογή στις διεθνείς εξελίξεις, ήταν αυτή την τριετία αρκετά καλύτερη απ' ότι ήταν την προηγούμενη τριετία.

Και θα διαπιστώσει επίσης, κοιτάζοντας και τα άλλα θέματα για να μην πω με λεπτομέρειες σε αυτά, τα θέματα της δημοκρατίας, της αποκέντρωσης, τα θέματα των εξωτερικών σχέσεων, ότι η Ελλάδα έχει βελτιώσει και τη θέση της και ότι έχει βελτιώσει τον τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας της.

Υπάρχουν πολλές ελλείψεις, υπάρχουν ακόμη πάρα πολλά τα οποία πρέπει να γίνουν, υπάρχουν πολλοί στόχοι τους οποίους πρέπει να πραγματοποιήσουμε, αλλά έχουμε μπει σε ένα δρόμο που μπορεί να ελπίζουμε, ότι θα υπάρχει ένα μέλλον, το οποίο θα είναι πιο ικανοποιητικό για τους Έλληνες.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Δεκάδες ερωτήματα ακόμη θα μπορούσαμε να θέσουμε και όλο το βράδυ να είμαστε εδώ, αλλά δεν υπάρχει χρόνος.



**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Εγώ θα εκφράσω βεβαίως μια ευχή εξ ονόματος όλων των δημοσιογράφων, ότι αυτή η συνήθεια των πολιτικών αρχηγών να δίνουν συνεντεύξεις και συνεντεύξεις Τύπου τις προεκλογικές περιόδους, να ισχύει και μεταξύ των δυο προεκλογικών περιόδων, γιατί έχουμε πολλές φορές μεγάλη δυσκολία επικοινωνίας με τους πολιτικούς μας αρχηγούς όταν δεν υπάρχουν εκλογές. Οπότε εύχομαι να είναι μια αρχή.

**Μ.ΚΑΨΗΣ:** Ανανεώνουμε το ραντεβού μας εν ολίγοις.

**Γ.ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ:** Ανανεώνουμε το ραντεβού και μετά την προεκλογική περίοδο.

Θα ήθελα επίσης τόσο εξ ονόματος και του Νίκου και του Μανώλη να σας εκφράσουμε τη συμπάθειά μας για τον Φραγκλίνο Παπαδέλη, ο οποίος δίνει μια δύσκολη μάχη.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Σας ευχαριστώ πολύ και εγώ του εύχομαι να ξεπεράσει σύντομα όλες αυτές τις δυσκολίες και να γίνει απολύτως καλά.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Ευχαριστούμε πολύ κ.Πρόεδρε.

**Κ.ΣΗΜΙΤΗΣ:** Ευχαριστώ για τις ερωτήσεις και ευχαριστώ και για το κλίμα, το οποίο ήταν κλίμα μιας έντονης φιλίας.

**Ν.ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ:** Κυρίες και κύριοι καλή σας νύχτα.